

# Ξάνθη

## ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΣΕΩΝ

### Το άρωμα του καλοκαβουρντισμένου καφέ ευωδιάζει στην ατμόσφαιρα.

Μας τον σερβίρουν σε μπρούτζινο μπρικάκι, όπου έχει ψηθεί αργά, χωρίς βιασύνη με όλο το καϊμάκι του. Έτσι, όπως πρέπει να ψήνεται ο ελληνικός καφές. Αύρα παρελθόντος αποπνέει και ο χώρος, με τους χοντρούς πέτρινους τοίχους, τις ξυλοδεσιές και τα τουβλάκια.

ΚΕΙΜΕΝΟ : ΘΕΟΦΙΛΟΣ Δ. ΜΠΑΖΓΙΟΥΡΑΚΗΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ : ANNA A. ΚΑΛΑΪΤΖΗ, ZOOM ART STUDIO

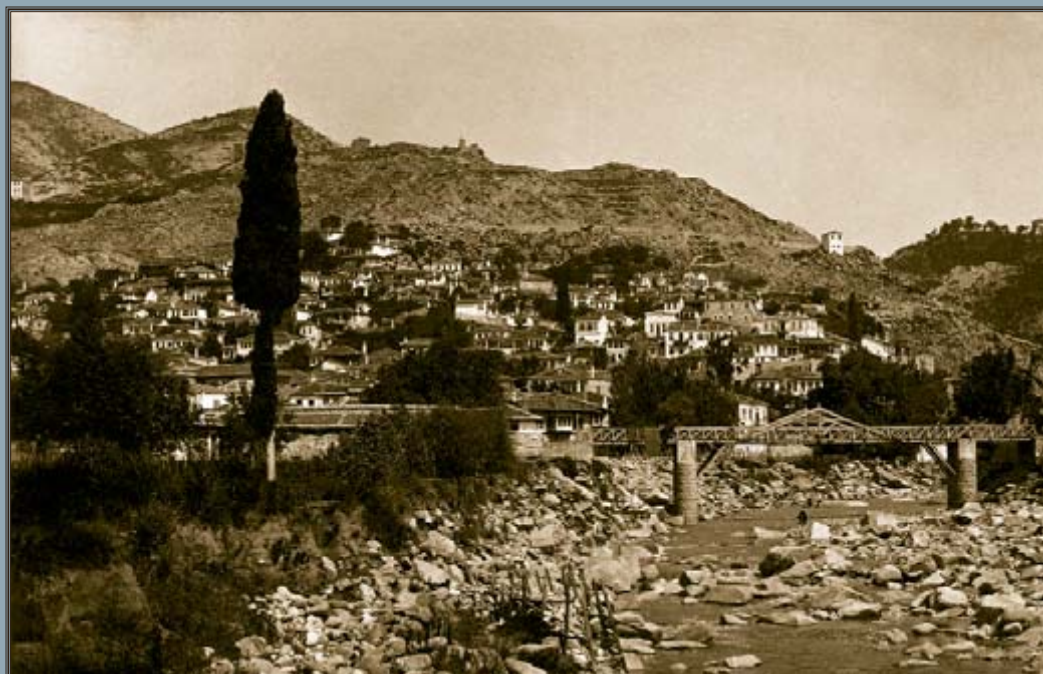


**Β**ρισκόμαστε στην "Παλιά Πόλη" της Ξάνθης, σ' ένα απ' αυτά τα μοναδικής γραφικότητας Καφέ, που θα ήθελαν να έχουν πολλές πόλεις στην Ελλάδα. Η διακόσμησή τους και η ατμόσφαιρα εποχής δεν οφείλονται στην έμπνευση κάποιου διακοσμητή εσωτερικών χώρων. Το ίδιο το κτίριο του 19ου αιώνα, η ίδια η Παλιά Πόλη της Ξάνθης, παρέχουν το αυθεντικό σκηνικό, που μας μεταφέρει αβίαστα σε μια εποχή που έπαψε να υπάρχει από χρόνια. Μια εποχή που τον ξανθιώτικο ουρανό δεν τραυμάτιζαν με την άχαρη αισθητική τους τα σημερινά πενταώροφα και εξαώροφα οικήματα. Ήταν τότε, που τα ογκωδέστερα κτίρια ήταν οι σιβαρές αλλά κομψές - παρά τον όγκο τους - καπναποθήκες, καθώς και τα τριώροφα αρχοντικά στα βόρεια της πόλης.

Στις παρυφές εκείνων των καιρών πρωτογνώρισα την Ξάνθη, γύρω στα τέλη της δεκαετίας του '50. Στον προσφυγικό μαχαλά τα σπίτια ήταν ταπεινά, στενάχωρα, ίσα που χωρούσαν τις ανάγκες των ανθρώπων. Στη μικρή αυλή μαζεύονταν γειτόνισσες κι έπιναν καφέ. Καμιά φορά ερχόταν στην κουβέντα διηγήσεις για τις χαμένες τους πατριδες, εκεί στη Μικρασία. Τα λόγια τους μου φέρναν στεναχώρια. Έπαιρνα τους χωματόδρομους, αδειανούς από αυτοκίνητα, περνούσα έναν μακρύ δρόμο με πλατάνια που μου φαινόταν ατελείωτος και στο τέρμα του έφτανα πλάι στις γραμμές του τραίνου. Εκεί ήταν όμορφα. Ως τα πέρατα του κάμπου ο οριζοντας ήταν ανοιχτός. Για μένα τον Καβαλιώτη, που δεν ήξερα από τραίνα, ήταν τόπος μαγικός. Το ωραίο διώροφο κτίριο του σταθμού, η αίθουσα γεμάτη από κόσμο και καπνό, κάποιες κουβέντες σε γλώσσα ακατανόητη, γυναικές κοντές με ενδυμασίες παράξενες, ο Σταθμάρχης με το κόκκινο πηλίκι. Κι ύστερα σφυρίγματα μακρινά, ο γνώριμος θόρυβος στις ράγες, το τραίνο που έφτανε μέσα σε καπνούς και στριγγλιόματα των φρένων. Σπρώχονταν ο κόσμος να κατέβει και ν' ανέβει, οι μεγάλες βολίτσες ήταν βαριές κι ασήκωτες, ήταν ωραία που ήμουν μόνον θεατής. Άλλοι αποχαρευτούσαν και άλλοι καλωσόριζαν, μερικοί γελούσαν, άλλοι κλαίγανε. Για κάποιους τελείωνε το ταξίδι, γύριζαν στο σπίτι τους. Για κάποιους άλλους μόλις άρχιζε. Μπορεί νάταν ο επόμενος σταθμός ή και η ξενιτειά, γινόταν φανερό από το μέγεθος και τον αριθμό των αποσκευών. Ο Σταθμός της Ξάνθης ήταν στα παιδικά μου μάτια το **Ταξίδι**, στην πιο αυθεντική και απόλυτη μορφή.



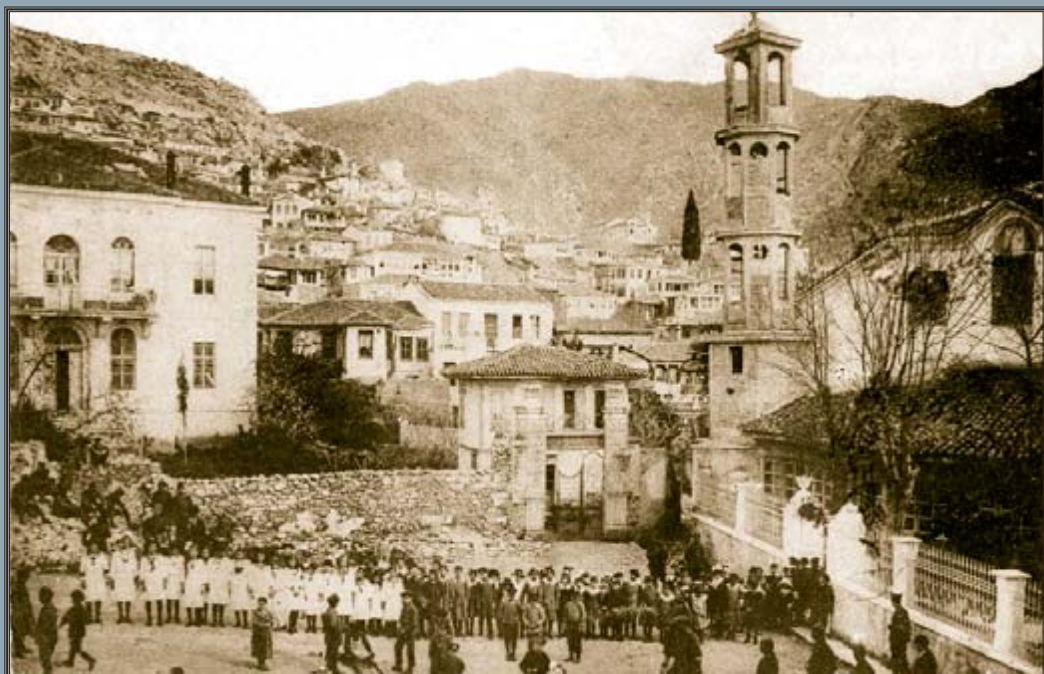




Η νέα γέφυρα του ποταμού Κόσυνθου το 1916, Στα υψώματα από αριστερά η Μονή Ταξιαρχών, το κάστρο και η Μονή Παναγίας Καλαμούς.

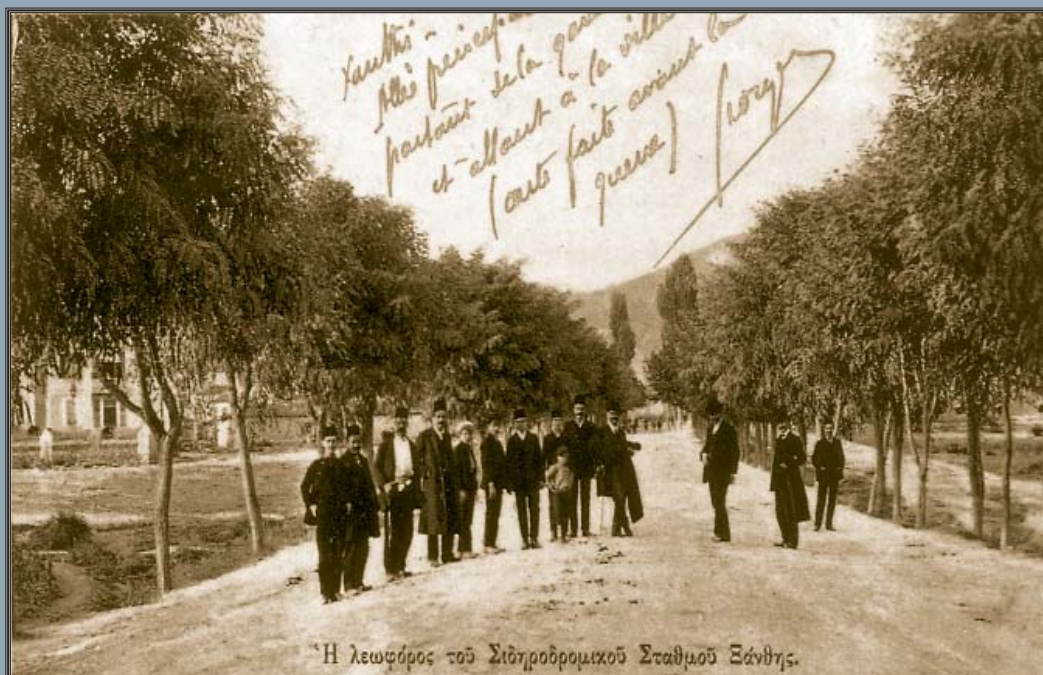
Το Μαντσίνιο εκπαιδευτήριο το 1920, σε κτίριο του 1860. Δωρεά του εμπόρου Μιχαήλ Μεταξά Ματσίνη, ευεργέτη της Ξάνθης. Στο βάθος το καμπαναριό του Ακάθιστου Ύμνου.(Φωτ. Άρχ. Δ. Μαυρίδη)





Η δοξολογία από την απελευθέρωση της πόλης το 1919. Εικονίζονται το Μητροπολιτικό Μέγαρο και ο Μητροπολιτικός Ναός. (Φωτ. Άρχ. Δ. Μαυρίδη)

Ο μακρύς δρόμος από το Σιδ. Σταθμό προς το κέντρο της πόλης, σε φωτ. του 1919, με την νεαρή τότε δενδροστοιχία. (Συλλογή Α. Τερφωνίδη, βιβλίο "Ξάνθη" Θ. Εξάρχου)



Ἡ λεωφόρος τοῦ Σιδηροδρομικοῦ Σταθμοῦ Ξάνθης.



## Η πόλη του Καπνού

**Π**ροτείνω να γνωρίσουμε σταδιακά τις ιδιαιτερότητες της Ξάνθης, λέει ο Νίκος Γερμαντζίδης, υπεύθυνος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Νομού Ξάνθης. *Ας πάμε πρώτα στις παλιές Καπναποθήκες.*

Με αφετηρία το ξενοδοχείο ΟΡΦΕΑΣ, στην οδό Καραολή, κατευθυνόμαστε προς τα νότια της πόλης. Παίρνουμε τον μακρύ και ευθύ δρόμο των 12 Αγίων Αποστόλων. Μας υποδέχεται ένα μισοερειπωμένο πετρόχτιστο με χρονολογία 1887. Πιο κάτω προβάλλει η όμορφη εκκλησία των 12

Να και η πρώτη ογκώδης καπναποθήκη, με τα συμπαγή τουβλάκια, τα τόξα και τις σιδεριές στα μακρόστενα παράθυρα.

*Έχω την αίσθηση ότι γύρω πλανάται η μυρωδιά του καπνού, λέει η Άννα.*

Δεν έχει άδικο. Ποτισμένοι επί δεκαετίες οι τουβλινοί τοίχοι από τα δεμάτια του καπνού, είναι αδύνατον να αποβάλουν τη χαρακτηριστική τους μυρωδιά. Ακριβώς όπως και τα καπνεργοστάσια της Καβάλας, πολλά χρόνια μετά τη λήξη της λειτουργίας τους.

Ποια είναι όμως η καπνική ιστορία της Ξάνθης; Ας την παρακολουθήσουμε, πολύ συνοπτικά, μέσα από τις γραμμές του **Θομά Εξάρχου**<sup>(1)</sup>: "*Πέντε*



Αποστόλων. Πολλοί κάθετοι δρόμοι δημιουργούν διαδοχικά οικοδομικά τετράγωνα με γεωμετρική αισθητική. Στις τετραώροφες και πενταώροφες πολυκατοικίες με την άχρωμη αρχιτεκτονική παρεμβάλλονται και αρκετά πολλά με αυλές και κεραμίδια, που κάθε μέρα λιγοστεύουν. Για την ιστορία αναφέρουμε, ότι η πρώτη πολυκατοικία χτίστηκε στην Ξάνθη από τον Σάββα Βατίδη το **1960** στην κεντρική οδό **28ης Οκτωβρίου** (πρώην Καβάλας), ενώ η δεύτερη πάλι από τον ίδιο, μόλις τρία χρόνια αργότερα, το **1963**.

*αιώνες πριν ο Κολόμβος και οι άντρες του ξεκίνησαν για τις Ινδίες, για να βρουν μπαχαρικά. Γύρισαν από την Αμερική φέροντας κάτι καλύτερο, ένα χόρτο που είδαν να καπνίζουν οι ιθαγενείς. Το δοκίμασαν και το έφεραν στην Ισπανία. Ήταν το άγριο "Πετούμ". Το φυτό αυτό σήμερα ονομάζουμε "Καπνό". Άλλοι έγιναν φίλοι και άλλοι άσπονδοι εχθροί του. Οι φίλοι του τον απόλαυσαν με όλους τους τρόπους. Μασούσαν τα φύλλα, ρουφούσαν πρέζα ταμπάκο, κάπνιζαν ολόκληρα τυλιγμένα φύλλα σε πούρα, τον αργόκαγαν*



Η σημερινή οδός Καραολή με τα γραφεία των εμπόρων καπνού σε φωτογραφία του 1912. (αριστερά) Μεγάλο τμήμα της βιομηχανικής περιοχής με τα καπνομάγαζα στα νότια της πόλης. Καλλιέργεια καπνού στις παρυφές της πόλης κατά τη διάρκεια της δεύτερης Βουλγαρικής κατοχής.(1941-1944) (Φωτ. Άρχ. Δ. Μαυρίδη)



ψιλοκομμένο σε πίπες, τραβούσαν τουμπέκι σε καργιλέ, τον χρησιμοποιούσαν ακόμα και για φάρμακο. Το 1860 ο καπνός μπήκε σε λεπτό χάρτινο περιτύλιγμα κι έγινε το σημερινό τσιγάρο. Η πρώτη σιγαροποιητική μηχανή ήρθε στην Ελλάδα το 1895".

Αρχικά τα κράτη ήταν απέναντι στον καπνό εχθρικά. Αργότερα όμως τον έθεσαν υπό αυστηρό έλεγχο δημιουργώντας μονοπώλια. Το πρώτο μονοπώλιο στην Ευρώπη υπήρξε στην Αυστροουγγαρία, το 1674. Πολύ αργότερα, το 1884, η Οθωμανική αυτοκρατορία επέβαλε το δικό της μονοπώλιο, που το διαχειριζόταν η γαλλικών συμφερόντων εταιρεία "Regie". Μετά το 1690 επεκτείνεται η καλλιέργεια του καπνού στις βαλκανικές χώρες και στη Μ. Ασία. Η περιοχή της Α. Μακεδονίας και η Ξάνθη αποκτούν φήμη για την ποιότητα των μικρόφυλλων και αρωματικών ανατολικών ποικιλιών καπνού με κυριότερες τον "μπασμά" και τον "γκακά". Το 1928 ο Βούλγαρος καπνολόγος Νεοτόρφ αποκαλεί χαρακτηριστικά τον καπνό της Ξάνθης "βασιλέα των καπνών" και "αριστοκράτη της παγκόσμιας αγοράς". Στην αγορά της Ξάνθης απευθύνεται η Τουρκική

κινητήρια δύναμη του τόπου. Δεν είναι μόνον οι παραγωγικές ηλικίες που δουλεύουν. Παιδιά και ηλικιωμένοι γεμίζουν τα πολυάριθμα καπνομάγαζα, δουλεύοντας ως "ντεκτιήδες", για περισσότερες από 12 ώρες την ημέρα.

Το πρώτο μικρό εργοστάσιο παρασκευής τσιγάρων ιδρύθηκε στην Ξάνθη το 1918, από τον **Δανιὴλ Ἰωσήφ Αρδίττη**, γεννημένο στην Καβάλα. Στην περίοδο της Διασυμμαχικής Κατοχής της Θράκης (Ιούλιος 1919 - Μάιος 1920) ο Αρδίττης έχει το αποκλειστικό μονοπώλιο για την προμήθεια καπνού και τσιγάρων. Έτσι το εργοστάσιό του μεγαλώνει συνεχώς και τον Ιούλιο του 1924 έχει τέσσερις σιγαροποιητικές μηχανές που παράγουν 800.000 τσιγάρα την ημέρα. Εξάγονται στο Βέλγιο, στην Γερμανία και στην Αίγυπτο και ποιοτικά θεωρούνται άριστα. Η διαφήμιση της εποχής για τα τσιγάρα πολυτελείας "ΑΡΔΙΤΤΗ ΛΟΥΞ" ανέγραφε, ότι "είναι τα ίδια σιγαρέττα τα οποία εκαπνίσθησαν εις την Συνδιάσκεψιν της Χάγης και επροκάλεσαν την γνωστήν συγχαρητήριον επιστολήν του κ. Βενιζέλου".

Το εκπληκτικότερο όμως είναι, ότι ήδη από την εποχή εκείνη ο Αρδίττης είχε θέσει σ' εφαρμογή

**Χαρακτηριστική όψη κτιρίου καπναποθήκης. Σώζονται πολλές στην πόλη της Ξάνθης.**

**Σε λίγο σε μία από αυτές που αναστηλώθηκε υποδειγματικά από την Νομαρχία Ξάνθης θα στεγαστεί το Μουσείο Καπνού.**

Αυτοκρατορική Αυλή για την προμήθεια των καπνών της. Με τέτοιες λοιπόν ευνοϊκές προϋποθέσεις αναπτύσσεται ραγδαία η καλλιέργεια του καπνού στην περιοχή της Ξάνθης εκποτίζοντας σχεδόν όλες τις άλλες καλλιέργειες. Ένας ολόκληρος κόσμος αρχίζει να κινείται γύρω από τον καπνό και να στηρίζει την ύπαρξή του στην καλλιέργεια, επεξεργασία και εμπορία του: Ο αγροτικός πληθυσμός, οι καπνεργάτες και οι καπνοβιομηχανοί - καπνέμποροι.

Ένα δημοσίευμα του 1927 περιγράφει την Ξάνθη ως "την καρ' εξοχίην καπνοπόλη της Ελλάδας, όχι τόσο από απόψεως ποσοτικής παραγωγής, όσο δια την ποιοτικήν υπεροχήν του προϊόντος της, το οποίον κατέχει τα σκήπτρα της παγκοσμίου παραγωγής".

Ο καπνός στο Β' κυρίως μισό του 19ου αιώνα αναδεικνύει μια νέα μεγαλοαστική τάξη που αποτελείται από ασφαλιστές, τραπεζίτες και, κυρίως, καπνεμπόρους. Στον αντίποδα βρίσκονται οι χιλιάδες καπνεργάτες, που αποτελούν την

ένα σύστημα παροχής δώρων, παρακνητικό προς τους καπνιστές των σιγαρέτων του. Όταν δηλαδή κάποιος προσκόμιζε έναν ορισμένο αριθμό αλουμινένιων φύλλων της συσκευασίας των πακέτων του, έπαιρνε ως δώρο διάφορα αντικείμενα. Π.χ. με 16.000 αλουμινένια φύλλα (που βέβαια αντιστοιχούσαν σε 16.000 (!) πακέτα τσιγάρων) κέρδιζε ο μανιώδης καπνιστής ή συλλέκτης "μια σιγαροθήκη χρυσή αξίας 27 λιρών Αγγλίας". Με 8.000 φύλλα κέρδιζε "μια σιγαροθήκη εμαγέ", ή ωρολόγια χρυσά "Ωμέγα" ή "Ζενιθ". Με 1.500 φύλλα έπαιρνε "ένα επιτραπέζιο ωρολόγιο", και με 300 μόνον φύλλα "αναπτήρα βενζίνης". (Στην σύγχρονη βέβαια εποχή οι πάντες, με διάφορους τρόπους, ακολουθούν το παρόδειγμα του πανέξυπνου Εβραίου).

Στ' αγνάκια του Αρδίττη βιάδισε και ο ανταγωνιστής του **Παύλος Ζουλιάμης**, Ξανθιώτης αυτός, που ίδρυσε το 1928 την καπνοβιομηχανία "**Η Ξάνθη**". Ως προς τα δώρα ο Ζουλιάμης ειδοποιούσε την αξιότιμον πελατεία του, ότι "μεταξύ





ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ  
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2: ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ  
ΜΕΤΡΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ  
ΑΝΑΠΡΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤ'ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΕΡΓΩΝ ΤΗΣ  
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ Α.Ε. Κ.Α.Ε.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ: 1.400.000 € Φ.Π.Α.

ΑΝΑΔΟΧΟΣ: **ΑΔΟΜΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ Α.Ε.**

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΩΛΗΣ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΩΛΗΣ  
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ





των δώρων, άτινα πρόκειται να διανείμῃ εις τους συλλέκτας των εσωτερικών περιβλημάτων με κεφαλήν Ερμού, θα είναι τελειοτάτου συστήματος ραδιόφωνα, παραγγελθέντα επί τούτω".

Τον Ζουλιάνμη ακολούθησε ο **Ανάγγυρος Σιγάλας** και η **"Καπνοβιομηχανία Ξάνθης"**. Το 1945 οι καπνοβιομηχανίες της Ξάνθης ανέρχονταν σε 45, το 1956 σε 14, ενώ το 1999 μόνον σε 5. Η κρίση βέβαια είχε εκδηλωθεί πολύ νωρίτερα, αρχικά στις τάξεις των καπνεργατών στα πρώτα χρόνια του 20ου αιώνα, με την χρήση των τσιγαροπυρηνικών μηχανών. Στην εξαιτία της βουλγαρικής κατοχής στην Ξάνθη (1913 - 1919) η κρίση έγινε εντονότερη, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη της Καβάλας και την παρακμή της Ξάνθης. Μετά την απελευθέρωση από τους Βουλγάρους ακολουθεί ανάκαμψη, ήδη όμως υπεισέρχονται στο χώρο πλήθος ξένων εταιρειών. Σήμερα η σκυτάλη έχει περάσει στην ΣΕΚΑΠ, την συνεταιριστική καπνοβιομηχανία της περιοχής, που ξεκίνησε την παραγωγή της το 1980.

Η περιοχή καπναποθηκών όμως δεν αναδίδει μόνον μυρωδιά καπνού. Αποπνέει κι ένα άρωμα πολιτισμού, που πλανάται πολύ πέρα από τα όρια της περιοχής καπναποθηκών. Η πολιτιστική αυτή αύρα προέρχεται από την

παρουσία του **Ιδρύματος Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης**, που λειτουργεί από το 1998 χάρη στην πρωτοβουλία και τις προσπάθειες της **Βιργινίας Τσουδερού** και όσων την βοήθησαν. Το Ίδρυμα στεγάζεται σε μια έξοχα αναπλασμένη καπναποθήκη στην γωνία των οδών **12 Αποστόλων** και **Οδυσσέα Ανδρούτσου**. Στην μεγάλη αίθουσα θαυμάζουμε την έκθεση ασπρόμαυρης φωτογραφίας του θρυλικού - και υπέργηρου ήδη - Βολιώτη φωτογράφου **Δημήτρη Λέτσιου**. Ο υπεύθυνος Δημοσίων Σχέσεων **Αντώνης Βαρβατσούλιας** μας ξαναγεί στους χώρους και στην πολυσχιδή δράση του Ιδρύματος. Στο τμήμα Συντήρησης Έργων Τέχνης γνωρίζουμε την **Γιουλιάννα Καουσλίδου** και την **Ιουλία Λακιρδανίδου** τη στιγμή που συντηρούν ένα παλιό βημόθυρο από το τέμπλο του ναού του Τιμίου Προδρόμου, ενώ παμπάλαια δερματόδετα βιβλία μεγάλης αξίας, που έχουν υποστεί μεγάλες φθορές από το χρόνο, περιμένουν τις φροντίδες συντήρησης και αποκατάστασης από τα έμπειρα χέρια των δύο συντηρητριών. Μια ματιά στον απολογισμό δράσης του Ιδρύματος κατά το 2005 αποκαλύπτει το εύρος και την αξία του πολιτιστικού έργου που επιτε-

λείται. 27 διαλέξεις, 11 παρουσιάσεις βιβλίων, 9 εκθέσεις και 70 προβολές ταινιών παρακολούθησαν περισσότερα από 6.500 άτομα, ενώ 3.300 άτομα περίπου παρακολούθησαν τις θεατρικές, ποιητικές και μουσικές παραστάσεις που οργάνωσε το Ίδρυμα. 2.800 μαθητές συμμετείχαν στα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, 170 σπουδαστές παρακο-

λούθησαν τα ποικίλα τμήματα σπουδών της Ακαδημίας, ενώ 29 Πομάκοι μαθητές της περιοχής Σμίνθης αποφοίτησαν από το τμήμα εκμάθησης Ηλεκτρονικών Υπολογιστών. Διαβάζοντας το πολύ ενδιαφέρον πρόγραμμα εκδηλώσεων του Β' εξαμήνου του 2006 του Ιδρύματος αισθάνομαι πολύ άτυχος που κατοικώ τόσο μακριά από την Ξάνθη.

**Άποψη από το  
Εκκλησιαστικό Μουσείο  
της Μονής  
Αρχαγγελιώτισσας.  
(Αριστερά)**

**Το κτίριο όπου  
στεγάζεται η Δ.Ε.Α.Ξ  
(Δημοτική Επιχείρηση  
Ανάπτυξης Ξάνθης)**

**Οι εξειδικευμένες  
συντηρήτριες επί το  
έργον στο Ίδρυμα  
Θρακικής Τέχνης και  
Παράδοσης  
(ΦΩΤ. Α. ΚΑΛΑΪΤΖΗ)**









Αριστερά η είσοδος του "Ζιντζιρλί Χάνι", στην διασταύρωση των σημερινών οδών βενιζέλου και Α.Γεωργίου. Πάνω από τα παιδιά φαίνεται μιά αλυσίδα, "ζιντζίρ" στην τουρκική γλώσσα, από την οποία πήρε το όνομά του το Χάνι, σε αντίθεση με τα άλλα που είχαν το όνομα του ιδιοκτήτη τους. Ο κάτοικος της ορεινής περιοχής φέρνει για πώληση φορτία καυσοξύλων, τα λεγόμενα "γαιδουροφορτία" (Συλλογή Δήμου Κουκλά από το βιβλίο "Ξάνθη" του Θ. Εξάρκου) (αριστερά)



Η Ξάνθη, όπως τα Χανιά και κάποιες ελάχιστες πόλεις στην Ελλάδα, έχει την σκεπαστή Δημοτική της Αγορά. Η ανέγερσή της ξεκίνησε το 1938 και λειτούργησε τον Ιούλιο του 1940. Σύμφωνα με μαρτυρίες γηραιών εμπόρων, τα υλικά μεταφέροντο με καμήλες. Στόιχισε 9.000.000 δρχ. της εποχής εκείνης, όταν το ψωμί στοίχιζε 10 δρχ. η οκά και το μεροκάματο του καπνεργάτη ήταν 97 δρχ. Οι δύο σπάνιες φωτογραφίες, που μας παραχώρησε ευγενικά ο Γιώργος Μπατσακίδης, Πρόεδρος των Κρεοπωλών, ανήκουν στην πλούσια συλλογή του Σωματίου.

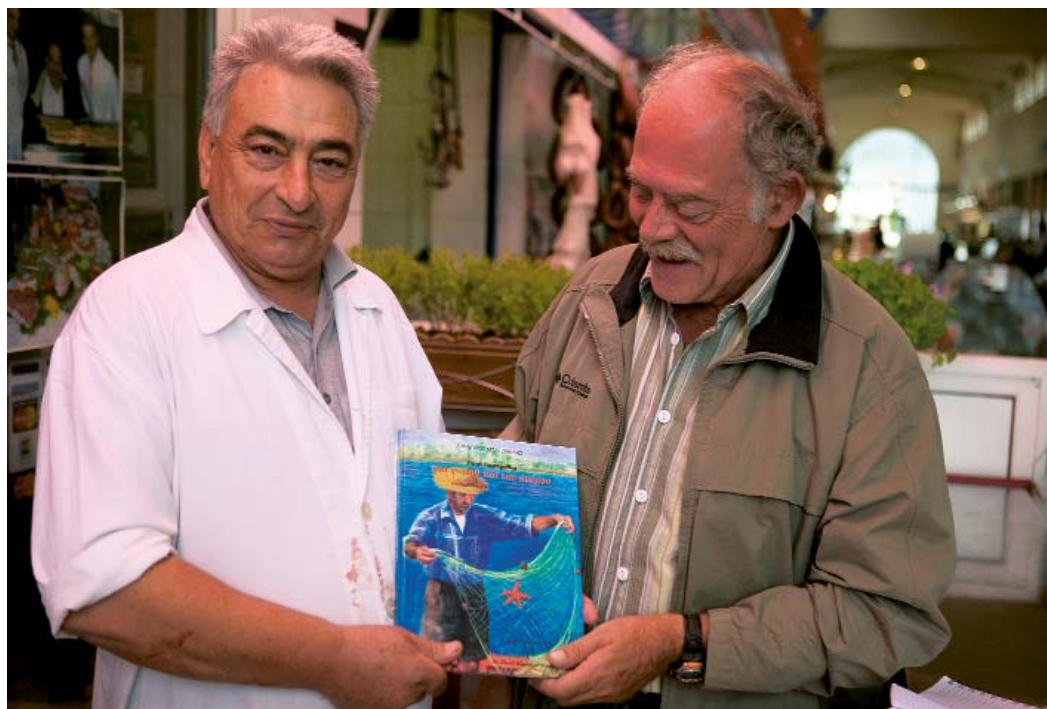
## Στο Δρόμο προς την Παλιά Πόλη

Εγκαταλείπουμε σιγά - σιγά την περιοχή των παλιών βιομηχανιών καπνού και επιστρέφουμε στη σύγχρονη πόλη της Ξάνθης. Λίγο πιο πάνω από το ξενοδοχείο ΟΡΦΕΑΣ μπαίνουμε σ' έναν ακάλυπτο χώρο από μια πύλη με χρονολογία 1880. Εδώ επιζούν τα υπολείμματα από το "Χάνι του Αβέρωφ", ένα από τα 52 άλλοτε Χανιά της Ξάνθης. Χοντρό λιθόστρωτο δάπεδο, μαγαζάκι "Ζαχαρωδών προϊόντων" του κυρ - Γιώργη Θεοδοζιδη από το

1955 και γύρω ψηλές οικοδομές, που κάνουν το χώρο να μοιάζει ξεκομμένος από τη βουή και κίνηση της πόλης.

Βγαίνουμε στην οδό **Δαγκλή** με την **Πλατεία Ελευθερίας** και την σκεπαστή **Δημοτική Αγορά** της Ξάνθης. Κρεοπωλεία, ιχθυοπωλεία, μανάβικα, τυροκομικά προϊόντα, πουλερικά και αυγά, μια πραγματική αφθονία αγαθών, που αξίζει και μόνον να τα χαζεύει κανείς. Με μεγάλες διαστάσεις και ευρυχωρία η αγορά αποτελείται από δυο παράλληλες στοές και ανάμεσά τους έναν κάθετο άξονα. Οι εργασίες ανέγερσής της άρχισαν τον Ιούνιο του 1938 και αποπερατώθηκαν τον Ιούλιο του 1940, "με





Ο Φίλιππος Μπατζακίδης, εκτός από παλιός κρεοπώλης είναι και σπουδαίος παραμυθάς. Το αποδεικνύει με το θαυμάσιο βιβλίο του "Τα εφτά παραμύθια του γιαλού και του ανέμου" συναρπαστικό όχι μόνο για μικρούς αλλά και για μεγάλους. (ΦΩΤ. Α. ΚΑΛΑΪΤΖΗ)

Δημοτική Αγορά, το "Σκεπαστό Παζάρι" της Ξάνθης από το 1940. (Δεξιά) (ΦΩΤ. Α. ΚΑΛΑΪΤΖΗ)

οικοδομικά υλικά που μετέφεραν καμήλες", όπως μας διηγείται ο 74 χρονος κρεοπώλης **Γιάννης Φάκας**. Κληρονόμησε τη δουλειά από τον πατέρα και τον παππού του, που σε ηλικία 108 ετών δεν παρήλθε να περνάει από το μαγαζί. Ήδη την επιχείρηση συνεχίζει ο γιος του, η 4η γενιά.

Γνωρίζουμε σε λίγο και τον **Γιώργο Μπατζακίδη**, Πρόεδρο των Κρεοπωλών Ν. Ξάνθης, άνθρωπο νέο και πολύ δραστήριο.

-Τα Χριστούγεννα του 2002 εμείς οι κρεοπώλες πετύχαμε ένα άτυπο ρεκόρ, λέει ο Γιώργος.

Παρασκευάσαμε ένα ρολό χοιρινού κρέατος, βάρους 350 κιλών και μήκους 50 μέτρων, από τη μια άκρη της αγοράς μέχρι την άλλη. Στη συνέχεια το κρέας μοιράστηκε σε φτωχές οικογένειες της Ξάνθης, για να προωθήσουμε το ρολό ως έδεσμα της περιοχής.

Την ώρα που ο Γιώργος μας ξεναγεί στα μυστικά του ξανθιώτικου "κεμπάπ" (το γνωστό μας σουτζουκάκι), έρχεται ο πατέρας του, ο **Φίλιππος Μπατζακίδης**. Εκτός από κρεοπώλης διαθέτει

και μια ιδιότητα που τον κάνει ξεχωριστό στον κλάδο του. Είναι - πιθανότατα - ο μοναδικός κρεοπώλης στην Ελλάδα που γράφει - και εκδίδει σε βιβλία - παραμύθια. Μας χαρίζει τα "**Εφτά παραμύθια του γιαλού και του ανέμου**". (Τα έχω ήδη διαβάσει όλα. Είναι ηθοπλαστικά και διαβάζονται ευχάριστα, όχι μόνον από παιδιά).

-Και πώς από κρεοπώλης έγινες παραμυθάς, τον ρωτάω.

-Από την αγάπη μου για τα παιδιά και από τα ακούσματα της γιαγιάς μου, που ήταν μορφωμένη γυναίκα και μακρονή εξαδέλφη του Θεμιστοκλή Σοφούλη. Έχω γράψει πάνω από 150 παραμύθια, ως αντίσταση κατά της τηλεόρασης και της βαρβαρότητας της σύγχρονης εποχής.

Πεταγόμαστε για ένα καφεδάκι στο "**Καφέ του Σώτου**", στην οδό 40 Εκκλησιών. Πρώην μπακάλης ο **Σώτος**, τύπος αυθεντικός, με το χαμόγελο και τα μουστάκια του. Από το μαγαζί του περνάει όλη η πιάτσα, όχι μόνον για καφέ αλλά και για τους ουζομεζέδες του. Κοντά μας είναι η Πλατεία







Το καθημερινό παζάρι στη σημερινή κεντρική πλατεία της Ξάνθης με το ρολόι και το τότε υπάρχον ισλαμικό "κουλιγιέ". (ΦΩΤ. ΑΡΧΕΙΟ Δ. ΜΑΥΡΙΔΗ)

Συντήρηση δρόμων της Παλιάς Πόλης της Ξάνθης. Το οδόστρωμα είναι κατασκευασμένο με το σύστημα "μακαντάμ" που γενικεύθηκε στις αρχές του 20ου αιώνα. Οι κυβόλιθοι προέρχονται από τοπικό γρανίτη και η παραγωγή του γινόταν στην κοίτη του ποταμού Κόσυνδου. (ΦΩΤ. Α. ΚΑΛΑΪΤΖΗ)

Διοικητηρίου, με την Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών και την Δημοτική Βιβλιοθήκη, με πάνω από 40.000 τίτλους βιβλίων. Απέναντι στα βόρεια ορθώνεται αιότομα, σαν κολοσσός κώνος, το "Αυγό". Μικρή στάση για ένα σύντομο κρασάκι. Βγαίνουμε στην 28ης Οκτωβρίου, μια από τις κεντρι-κές οδούς, όπου χτυπάει ο σφιγμός της πόλης. Εδώ είναι η ψησταριά "Δια χειρός Σωτήρης", που λειτουργεί από το 1976. Πολιτικός Μηχανικός ο Σωτήρης, αποφάσισε το 1981 να συνεχίσει την παράδοση του πατέρα του. Χαμογελαστός και κεφάτος, δεν δείχνει να το 'χει μετανιώσει, από το μαγαζί του περνάει όλη η αγορά, όλα τα κοινωνικά και οικονομικά στρώματα της πόλης. Έρχονται για να πιούν ένα κρασάκι με τους φίλους τους, να χαζέψουν την κίνηση, να σχολιά-σουν την επικαιρότητα της πόλης. Και βέβαια για να φάνε το κεμπάπ από ντόπιο μοσχαρακι που

παρασκευάζει ο ίδιος ο Σωτήρης. Όχι άδικα. Η γεύση του είναι υπέροχη. Γρήγορα φτάνουμε στην Κεντρική Πλατεία. Στο ΒΔ της άκρο ορθώνεται το σύμβολο της Ξάνθης, το πανύψηλο ρολοί. Ανεγέρθηκε το 1859 από τον Χατζή Εμίν Αγά και ανακαινίστηκε στο διάστημα Αύγουστος 1937 - Μάρτιος 1938. Πολύ κοντά στο ρολοί υπήρχε και το "Τζαμί της Αγοράς", που καταστράφηκε το 1941 από τους Βούλγαρους με εμπρησμό. Στην πλατεία επίσης, πριν από το τζα-μί, υπήρχε μέχρι το 1925 σκεπαστή κρήνη, που χρησιμοποιείτο από τους μωαμεθανούς για το πλύσιμο των ποδιών τους. Οι εικόνες των δύο αυτών μνημείων διατηρούνται μόνον στις καρτ - ποστάλ της εποχής τους. Ανηφορίζουμε ελαφρά σε δρόμο στρωμένο με κυβόλιθους από σκουρογόκριζο γρανίτη. Ήδη βρισκόμαστε στην Παλιά Πόλη της Ξάνθης.









Ἡ Δημοτικὸ Σχολεῖο Παλιάς Πόλης. "Ἰδρυθὲν ὡς Ἀλληλοδιδασκτικὴ Σχολὴ ὑπὸ Μιχαὴλ Μαστῖνὴ το 1863" καὶ "ανακαινισθὲν καὶ εγκαινιασθὲν ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Κοινότητος Ἐάνθης". Τα κείμενα αὐτὰ ἦταν χαραγμένα σὲ μάρμαρο καὶ αλλοιώθηκαν ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους. Ἀποκαλύφθηκαν ξανά ἀπὸ τὸ ΠΑΚΕΘΡΑ.

Μιά γειτονιά στὴν Παλιά Πόλη γεμάτη παρελθόν. Ἀριστερὰ τὸ κτίριο τῆς Δημοτικῆς Πινακοθήκης με τὰ σαχνισιά του καὶ δεξιὰ τὸ ἀναπαλαιωμένο κτίριο στὴν Ὀρφῆως καὶ Ἀντίκα, χτισμένο στὰ 1877 ἀπὸ τὸν καπνέμπορο Βασίλειο Κουγιουμτζόγλου, ποὺ σήμερα στεγάζει ὑπηρεσίες τοῦ Δήμου Ἐάνθης.

## Ἡ Παλιά πόλη τῆς Ἐάνθης

**Κ**αθὼς τὰ βήματά μου ἀντιχρῶν πάνω στους συμπαγεῖς κυβόλιθους ἀναρωτιέμαι, ἂν θὰ ἦταν γοητευτικὴ καὶ ἐλκυστικὴ ἡ πόλη τῆς Ἐάνθης χωρὶς τὴν Παλιά τῆς Πόλης. Καταλίγω πάντα, ὅτι σχεδὸν σὲ τίποτε δὲν θὰ διέφερε ἀπὸ κάθε ἄχρωμη ἑλληνικὴ επαρχιακὴ πόλη, ποὺ ξελογιάστηκε ἀπὸ τὶς σειρήνες τῆς "ἀνάπτυξης".

Στὰ κρίσιμα λοιπὸν χρόνια τῆς δεκαετίας τοῦ '60, ὁ τοιμεντένιος κλοιὸς γύρω ἀπὸ τὴν Ἐάνθη γινόταν κάθε μέρα καὶ πιο ἀσφυκτικὸς. Ἢδη ὁ νότιος ὀρίζοντας τῆς πόλης, ὅπου κάποτε κυριαρχοῦσαν καπναποθήκες καὶ μικρὸς πιτα, ἐμοιάζε μ' ἓνα ἄμορφο φράγμα ἀπὸ μετόν. Ἡ γοητεία τοῦ ἐφήμερου υπερέκτροδος τῆς "αντιπα-

ροχίς" ξαπλωνόταν ἀνεξέλεγκτα πρὸς τὰ βόρεια, στὴν καρδιά τοῦ παλινοῦ οἰκοδομικοῦ ὑποῦ τῆς πόλης, ποὺ εἶχε ὡς τότε παραμείνει τὸ προπύργιο τῆς ἀρχιτεκτονικῆς παράδοσης, τὸ τελευταῖο σημεῖο ἀντίστασης τῆς ἀθωότητος τοῦ παρελθόντος. Τὸ 1975 ὁμως, κάποιοι ἄνθρωποι καὶ κάποιες ὑπηρεσίες ἀποφάσισαν νὰ ηγηθοῦν τῆς σταυροφορίας γιὰ τὴ σωτηρία τῆς Παλιάς Πόλης τῆς Ἐάνθης. Μπροστάρης βγήκε ὁ τότε **Νομάρχης Ἐάνθης Κωνσταντῖνος Θανόπουλος**, με τὴν ἀμέριστη συμπαράσταση τοῦ **Εὐάγγελου Πεντάζου**, προϋπαμένου τῆς **Εφορείας Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων Κομοτηνῆς**.

Γιὰτί ὁμως μπροστάρης γιὰ τὴν Παλιά Πόλη τῆς Ἐάνθης ἓνας διορισμένος Νομάρχης γεννημένος στὴν Ἀθήνα; Ἡ αἰτιολογία προκύπτει μέσα ἀπὸ τὶς σελίδες τοῦ βιβλίου του. (2) "Σε ἓναν ἐπισκέπτη,











ο οποίος ερχόταν από την εθνική οδό ή τον σιδηροδρομικό σταθμό, η Ξάνθη έδειχνε σαν μία ήσυχη "χαμηλόφωνη" πόλη, που υπακούει στους κανονισμούς ενός ευπρεπούς πολεοδομικού σχεδιασμού... Κινούμενος όμως προς την ΒΔ πλευρά της ξαφνικά άλλαζες περιβάλλον, εικόνα, εποχή. Γύριζες πίσω τις σελίδες της ιστορίας. Ήσουν στην Παλιά Πόλη, κτισμένη στο πλέον προνομιούχο τμήμα, δίπλα σ' ένα γραφικό ποτάμι, τον Κόσυνθο, προστατευμένη από ένα διάδημα καταπράσινων λόφων, από τις κορυφές των οποίων δεχόταν την ευλογία τριών παλαιών μοναστηριών. Ήταν ένας γοητευτικός συνδυασμός λαϊκής - μακεδονικής κυρίως - αρχιτεκτονικής, με κατασκευές που θύμιζαν κεντρική Ευρώπη,

ανεπτυγμένος σ' ένα κυβολιθόστρωτο οδικό πλέγμα.

Μου άρεσε η διαμονή σε χώρους με ανθρώπινη κλίμακα... Οι παραδοσιακοί οικισμοί της Σάμιου, που επισκεπτόμουν κάθε χρόνο από το 1964, με είχαν κάνει ένθερμο λάτρη της λαϊκής παραδοσιακής μας κατοικίας και με γέμιζαν αγωνία για την τύχη της... Η καταστροφή της νεοκλασικής Αθήνας στο βομό της, "όπως - όπως" στέγασης του πληθυσμού, μου είχε προκαλέσει θλίψη απέραντη. Τα συναισθήματα και οι σκέψεις αυτές με απασχολούσαν, όταν έκανα την πρώτη μου επίσκεψη στον παραδοσιακό οικισμό της Ξάνθης".

Τους οραματισμούς του για την Παλιά Πόλη



Αν και πολύ νεότερη αυτή η κατοικία διατηρεί σε μεγάλο βαθμό την αίγλη των αρχοντικών της παλιάς πόλης. (αριστερά)

Κτητορική επιγραφή και διακοσμητικά φύλλα σε ύφος Ευρωπαϊκού μπαρόκ, στην οδό Στάλιου και έγιναν από ερασιτέχνη ζωγράφο ιδιοκτήτη του σπιτιού.

Οροφωγραφία στο αρχοντικό Κουγιουμτζόγλου. Πολλά σπίτια είναι εσωτερικά διακοσμημένα με ζωγραφική. Τα θέματα μιμούνται το ακαδημαϊκό και μεταρομαντικό ύφος της Κεντρικής Ευρώπης και αντιγράφουν τοπία φανταστικά παρμένα από λαϊκές λιθογραφίες. Οι ζωγράφοι φαίνεται να είναι ξένοι. Ωστόσο, σε πιο πρόσφατες εποχές εντόπιοι αυτοδίδακτοι ζωγράφοι μιμήθηκαν όψιμα το ευρωπαϊκό ακαδημαϊκό ύφος και τις ροκοκό και μπαρόκ διακοσμήσεις. Μέχρι και τα μέσα του 20ου αιώνα διακοσμούσαν τα σπίτια της Ξάνθης με ζωγραφική. (ΦΩΤ. Α. ΚΑΛΑΪΤΖΗ)







Το μεγαλόπρεπο αρχοντικό όπου στεγάζεται το Λαογραφικό Μουσείο της Φ.Ε. ανάμεσα σε πολλά αρχοντικά της Παλιάς Πόλης.

Σε πρώτο πλάνο θαυμάσιο κτίριο που ανήκει στην Ι.Μ. Ταξιαρχών. Αμέσως πίσω τα γραφεία του ΠΑΚΕΘΡΑ που στεγάζονται σε κτίριο με το κομμότερο ίσως σαχνισί της πόλης. (ΦΩΤ. Α. ΚΑΛΑΪΤΖΗ)

ανέπτυξε στις **10 Νοεμβρίου 1975** ο Νομάρχης σε μια ευρύτατη σύσκεψη. Αναφέρει σχετικά ο αείμνητος αρχαιολόγος Ευάγγελος Πεντάζος: <sup>(3)</sup> *"Στη σύσκεψη, που νομίζουμε ότι ήταν μοναδική σαν περίπτωση προσυνεννόησης με τοπικούς παράγοντες για τη σύμφωνη γνώμη όλων, αποφασίστηκε η προστασία της παλιάς Ξάνθης, η αναζωογόνηση και η διατήρησή της, χωρίς να χάσει τη λειτουργικότητά της. Στο τέλος όλοι οι τοπικοί παράγοντες ευχαρίστησαν τον κ. Νομάρχη "γιατί πρώτη φορά είδαν τέτοιο ενδιαφέρον για την πόλη τους".*

Γρήγορα όμως το μεγαλύτερο μέρος της κοινωνίας της Ξάνθης αντέδρασε, για πολλούς και ποικίλους λόγους και συμφέροντα. Επακολούθησε περίοδος μεγάλης αναταραχής, που είναι αδύνατον να περιγραφεί στα περιορισμένα πλαίσια αυτού του άρθρου. Σημιασία έχει, ότι 30 χρόνια πριν, συντάχθηκαν με τις θέσεις του πείσιμονα Νομάρχη, ορισμένοι οραματιστές, κάποια διακεκομμένα μέλη της επιστημονικής κοινότητας με

πρωτοστατούντα τον Πεντάζο, ο τότε **Υπουργός Προεδρίας Γ. Ράλλης** και ο **Υπουργός Πολιτισμού Κ. Τρουπάνης** που με απόφασή του χαρακτήριζε *"την παλαιάν πόλην της Ξάνθης μετά των υπερκειμένων αυτής λόφων ως τόπον χρήζοντα ειδικής κρατικής προστασίας, καθ' όσον αυτή αποτελεί εν των ολίγων εις αρίστην κατάστασιν σωζομένων δειγμάτων παραδοσιακού οικισμού του περασμένου αιώνα"*. Τα θεμέλια και το νομικό καθεστώς για την διάσωση της Παλιάς Πόλης της Ξάνθης είχαν τεθεί!

Γράφει ο Πεντάζος για την Ξάνθη: <sup>(5)</sup> *"Η πόλη είναι χτισμένη στις πλαγές μαλακών λόφων. Δύο χαράδρες την διασχίζουν στα δυτικά της και ένα ποτάμι, ο Κόσινθος, στ' ανατολικά. Εδώ οι δυτικομακεδόνες μάστοροι έβαλαν όλη την πείρα τους, για να ταιριάζουν όμορφα αρχοντικά με τη γύρω φύση. Και το αποτέλεσμα υπήρξε λαμπρό. Η ποικιλία των ρυθμών, τα ντόπια και ξένα στοιχεία τοποθετημένα κοντά - κοντά, ξεκουράζουν το μάτι του επισκέπτη και πλουτίζουν τις εικόνες του.*









Το τζαμί στην συνοικία "Αχριάν" στην Παλιά Πόλη.  
Το νεοκλασικό αρχοντικό Καλούδη και η λαϊκού ύφους κατοικία της λαογράφου Κατίνας Βεΐκου-Σεραμέτη στην οδό Χρηστίδη. (ΦΩΤ. Α. ΚΑΛΑΪΤΖΗ)

*Χαίρεται κανείς να περπατά και να ξαναπερπατά στα ίδια στενά, που δίνουν διαφορετικές εντυπώσεις από κάθε πλευρά τους.*

*Η πρώτη και ουσιαστική καταστροφή γήνηκε από τη Δ.Ε.Η. Κολόνες, παντού κολόνες, μαύρες, σκληρές, σπάνε τις προσόψεις, τους όμορφους κήπους και οι σειρές των σαρμάτων διασπάνε βάνουσα την χτισμένη μουσική αίσθηση που αποπνέουν τα αρχοντικά, που παρά τα χρόνια δεν έχασαν τίποτα από τη χάρη τους. Λίγα είναι τα μοντέρνα σπίτια, που όμως δεν καταφέρνουν με την ανορθογραφία τους να καταστρέψουν την ομορφιά της παλιάς γειτονιάς, που όσοι την έζησαν δεν την ξεχνούν.*

*Η σημερινή ζωή έχει αλλάξει ρυθμό, αλλά καθώς σεργιανίζει κανείς στα γραφικά σοκάκια της παλιάς πόλης, μπορεί να δει ακόμα τις Ξανθιώτισσες να κάθονται έξω απ' την αυλόπορτα, να κεντούν και να ψιλοκουβεντιάζουν. Η παλιά Ξάνθη, με τα καλντερίμια της και τα - στενά δεμένα μεταξύ τους - νεοκλασικά και παραδοσιακά σπίτια, δίνει ακόμη την αίσθηση του πλούτου και*

*της όμορφης ζωής, που πέρασαν αυτοί που την έχτισαν και την ανέπτυξαν".*

Η περιδιάβασή μας στην παλιά πόλη της Ξάνθης ειν' ένα αδιάκοπο συναπάντημα με διαφορετικές εικόνες. Κάθε δρόμος έχει αποτυπωμένα τα δικά του χαρακτηριστικά. Πουθενά η πόλη δεν είναι ίδια, μισεί την επανάληψη και τα άχρωμα τετράγωνα, καταπολεμά και απομακρύνει την πλήξη του επισκέπτη με μια σπάνια εναλλαγή και ευρηματικότητα, που είναι αδύνατον να συναντήσει κανείς σε οποιαδήποτε σύγχρονη πόλη.

Νά το βιβλιοπωλείο της **Ευγενίας** στην **Ελ. Βενιζέλου**, σε έξοχο οίκημα του 19ου αιώνα, με λαξευτό γρανίτη, καμάρες και σιδεριές. Έτσι είναι κι όλα τα διπλανά οικήματα, που κάποτε στέγαζαν διάφορα εργαστήρια. Μαγαζάκι στο ισόγειο και σπιτικό στον όροφο, λύσεις έξυπνες, πρακτικές, άμεση επαφή των μελών της οικογένειας με την επαγγελματική τους δραστηριότητα. Πιο κάτω ορθώνεται ένα αρχοντικό τριώροφο, περίτεχνης αρχιτεκτονικής με τουβλάκια, διακοσμητικά τόξα σε πόρτα και παράθυρα, σιδερένια









Με την Ευγενία στο έξοχο βιβλιοπωλείο της σε παραδοσιακό κτίσμα του 19ου αιώνα. Ο Παναγιώτης Ανδρέου συνεχίζει την 40χρονη παράδοση του πατέρα του διατηρώντας στο μαγαζί του μια απίστευτη ποικιλία βοτάνων και αρωματικών φρωτών. (ΦΩΤ. Α. ΚΑΛΑΪΤΖΗ)



κιγκλιδώματα. Ήταν του Εβραίου ασφαλιστή και καπνέμπορου **Ισαάκ Δανιέλ**. Στον πρώτο όροφο στεγαζέτο η οικογένεια του **Μάνου Χατζηδάκη**. Το 1979 επισκέφθηκε τη γενέτειρά του ο μεγάλος μουσικός. Πέρασε από το σπίτι των παιδικών του χρόνων κι έμεινε κατάπληκτος. Το σπίτι, η γειτονιά του και όλη η παλιά Ξάνθη ήταν όπως τα άφησε. Ενθουσιασμένος αγόρασε ένα σπίτι κι έναν παλιό κινηματογράφο, επισκέφθηκε τον Νομάρχη **Κ. Θανόπουλο** και του εξέθεσε τα σχέδιά του για διεθνείς ετήσιες μουσικές γιορτές. Τα σχέδια του Μάνου δεν πραγματοποιήθηκαν ποτέ, το ενδιαφέρον του όμως συντέλεσε αποφασιστικά στην κατάπαιση των αντιδράσεων για την διατήρηση της Παλιάς Πόλης. Το όραμα του Χατζηδάκη, έμελλε να υλοποιηθεί από τους πνευματικούς ανθρώπους του Δήμου



Στην Ξάνθη απομένουν ακόμη κάποιοι παραδοσιακοί ξυλόφουρνοι. Ένας απ' αυτούς είναι του Μιλτιάδη Τσομακίδη. (ΦΩΤ. Α. ΚΑΛΑΪΤΖΗ)

Ξάνθης. Κάθε χρόνο από το 1990 (16 χρόνια τώρα) αρχίζουν από τον Αύγουστο και ολοκληρώνονται το πρώτο 10ήμερο του Σεπτεμβρίου οι φημισμένες για "**Γιορτές Παλιάς Πόλης**". Συναυλίες κάθε είδους, θεατρικές παραστάσεις, διαλέξεις, εκθέσεις φωτογραφίας και έργων τέχνης, χορευτικά συγκροτήματα, προβολές ντοκιμαντέρ, ειδικές εκδηλώσεις για παιδιά, γλέντια με παραδοσιακά εδέσματα και χορούς συνθέτουν μια πληθωρική παραγωγή πολιτισμού με συμμετοχή χιλιάδων ντόπιων και ξένων. Ο φάκελος με το πλήρες πρόγραμμα κάθε χρονιάς είναι πραγ-

ματικά συλλεκτικός και περιλαμβάνει πάντα μια θαυμάσια μονογραφία για την Ξάνθη. Δεν ξέρω πόσες πόλεις στην Ελλάδα, ακόμη και πολύ μεγαλύτερες από την Ξάνθη, έχουν να παρουσιάσουν κάτι αντίστοιχο.

Μουσχοβολάει φρέσκο ψωμί. Είναι ο ξυλόφουρος του **Μιλτιάδη Τσομακίδη**, σε κτίσμα σεμνό του 19ου αιώνα. Όλα μέσα θυμίζουν παρελθόν. Ο φούρνος ανήκε αρχικά σε μουσουλμάνο, το 1916 τον πήρε ο παππούς του Μιλτιάδη.

*-Εδώ μέσα δουλεύω από παιδί, μας λέει, από τη δεκαετία του '50. Δηλαδή όλη μου τη ζωή.* Το χειροποίητο ψωμί με προζύμι είναι νοστιμώτατο, τα τσουρεκιάκι του το ίδιο.

Παραδίπλα από το φούρνο η ταβέρνα "**Ερωδιός**". Ευρύχωρο αίθριο για τους θερινούς μήνες με πολύ πράσινο και πανύψηλη διάφανη οροφή. Για το χειμώνα κτίσμα παμπάλαιο, έξοχα αναπλασμένο, με την αυθεντική πετρόχτιστη τοιχοποιία στο ισόγειο και συμπαγή τουβλάκια στον όροφο.

Απέναντι ένα μαγαζάκι έκπληξη. Από την είσοδό του ακόμα μας τυλίγουν ποικιλίες ευωδιές. Το εσωτερικό του θυμίζει μουσείο βοτανολογίας. Εδώ ο **Παναγιώτης Ανδρέου** συνεχίζει την παράδοση του πατέρα του, που για 40 χρόνια συνέλεγε και ταξινομούσε βότανα και αρωματικά φυτά. Πάνω από 400 είδη φιλοξενούνται στο μαγαζί και, μαζί με αυτά της αποθήκης, ξεπερνούν τα 1000, όλα με τα ονόματα και τις ιδιότητές τους. Πάντα στην Ελ. Βενιζέλου

προβάλλει άλλο ένα αρχοντικό, του **Δημήτριου Χασοτζόγλου**. Τριώροφο, στιβαρό, με συνολικό εμβαδόν 525 τετ. μέτρων, έχει αρκετές ομοιότητες αλλά και πολλές διαφορές με του Ισαάκ Δανιέλ. Τα χαρακτηριστικά των οικημάτων παραλλάσσουν διαρκώς, ανανεώνουν κάθε στιγμή τη γοητεία της πόλης.

Σε δύο εξαιρετικές μονογραφίες του ο αρχιτέκτων **Δημήτρης Μανωίδης** <sup>(6)</sup>, παραθέτει με γλαφυρότατη γραφή μια πληθώρα στοιχείων για το ύψος, τη δομή και την αρχιτεκτονική της Παλιάς Πόλης. Αντλούμε από τα βιβλία του μερικώς





Το κάστρο της πόλης το 1898. Οι τεράστιοι, πύργοι είναι μάλλον Βυζαντινοί.

(ΦΩΤ. ΑΡΧΕΙΟ Δ. ΜΑΥΡΙΔΗ)

Η Μονή της Παναγίας Καλαμούς, που ιδρύθηκε πιθανότατα κατά τους μεσοβυζαντινούς χρόνους.

Μονή της Παναγίας Αρχαγγελιώτισσας, που ιδρύθηκε και αυτή μάλλον κατά την μεσοβυζαντινή εποχή.

πληροφορίες συνοπτικές αλλά πολύ σημαντικές: Είναι γνωστό, ότι οι λίγες αναφορές των αρχαίων συγγραφέων στο πόλισμα της Ξάνθης - με σημαντικότερη αυτή του Στράβωνα - δεν επιβεβαιώθηκαν ακόμη από ανασκαφικά ευρήματα. Ωστόσο, ψηλά στο βυζαντινό φρούριο, κάτω από σπενά αδιέξοδα καλντερίμια, στα θεμέλια των εκκλησιών, σε απομεινάρια από ντουβάρια με γεμάτες σκουριά πέτρες, πλανάται μουσικώς η πραγματικότητα ενός παρελθόντος όχι τόσο μακρινού. Είναι τα ίχνη της **Βυζαντινής**

**Ξάνθειας**, που αναφέρεται ήδη από τον 9ο αιώνα ως έδρα επισκοπής. Μετά την κατάληψη της πόλης από τους Τούρκους περί το 1375, πλήθη Γιουρούκων και Κονιάρηδων, που πλαισιώνονται από Αχήδες και Μπεχτασιδες, εγκαθίστανται στην πεδιάδα της Ξάνθης, η οποία, εκτός από την ακτή, σχεδόν εκτουρκίζεται. Την πεδιάδα ακολουθήσε, κατά τον 17ο αιώνα, ο εξισλαμισμός της ορεινής περιοχής. Ωστόσο, για λόγους ασφαλείας, η Ξάνθη παραμένει στα χέρια των Ρωμίων. Σε αντίθεση με τη στέρηση και τη φτώχεια των προηγού-









μενων τρομερών αιώνων, οι πλούσιοι πλέον έμποροι ανοικοδομούν, μετά τον 18ο αιώνα τα σπίτια τους, με τρόπο που υπερβαίνει τις απλές γεωμετρικές ανάγκες. Σ' αυτό ζητούν τη συνεργασία των λαϊκών μαστόρων, οι οποίοι ενσωματώνουν στην πλούσια παράδοσή τους τους τρόπους και τις αντιλήψεις που έρχονται από Ανατολή και Δύση, δημιουργώντας μια υβριδική αρχιτεκτονική.

Η παλιά Ξάνθη είναι γεμάτη από λαϊκές βαλκανικές κατοικίες, χάνια, μαγαζιά, ρωμαϊκές εκκλησίες της τελευταίας οθωμανικής περιόδου και αρχοντικά των εμπόρων καπνού, που θέλουν να εντυπωσιάσουν επιδεικνύοντας χλιδή και πλούτο σαν επιβεβαίωση της υπέρβασης της παλιάς τους φτώχειας. Στην Παλιά Πόλη, που συγκροτούν οι ρωμαϊκοί μαχαλάδες, η μίμηση των βορειοθρακιώτικων προτύπων αναμειγνύεται με λαϊκές κατοικίες, κονάκια κατά την παράδοση της Μακεδονίας και της Ηπείρου, επιβλητικά κτίρια με Οθωμανικό νεοκλασικό χαρακτήρα και, τέλος, νεοκλασικά κτίρια, τα οποία όμως διαθέτουν αναπολιτικά στοιχεία (το βυζαντινό σολάριο).<sup>(7)</sup>

Οι Ρωμιοί, που συγκροτούν τον κεντρικό πυρήνα της πόλης, κατοικούν σε μαχαλάδες (γειτονιές) γύρω από τους ύστερους βυζαντινούς ναούς του **Τιμίου Προδρόμου** (Μητρόπολη, 1839), την **Ταξιαρχών Καβακίου** (1834), του **Αγ. Γεωργίου** (1835), του **Αγ. Βλασίου** (1838), του **Ακαθίστου Ύμνου** (1861, μοναδική μ' αυτό το όνομα εκκλησία στην Ελλάδα) και του **Σαμακοβίου** (1834). Οι μουσουλμάνοι τουρκικής καταγωγής κατοικούν βόρεια και δυτικά των συνοικιών του Αγ. Βλασίου και του Αγ. Γεωργίου και οι ορεισίβιοι μουσουλμάνοι Πομάκοι βόρεια της μητρόπολης και γύρω από το τέμενος "Αχρϊάν". Τέλος, τα βιοτεχνικά και τα βιομηχανικά κτίρια, οι καπναποθήκες και τα καπνομάγαζα, κτισμένα μετά το 1860, βρίσκονται στο κατώτερο νότιο και πεδινό τμήμα της πόλης. Ο διαχωρισμός της κατοικίας προς τις βιομηχανικές δραστηριότητες είναι πλήρης. Όλα τα σπίτια έχουν θέα προς την πεδιάδα και ελεύθερο ορίζοντα, κατά παλαιότερη πολεοδομική πρακτική των Βυζαντινών που υιοθέτησαν και οι Οθωμανοί Τούρκοι: μπορούσες να κτίσεις όπως ήθελες, αρκεί να μην εμπόδιζες τη θέα των γειτόνων.

Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην διακόσμηση. Η λεπτομέρεια και η διακόσμηση, αυτό που είναι περιττό και δεν χρειάζεται, δίνει τη χαρά και την

ικανοποίηση και εκφράζει την ιδιαιτερότητα. Οι λεπτομέρειες στα κτίσματα της Ξάνθης συναντώνται ως οικοδομικά και διακοσμητικά στοιχεία στις πόρτες, στα παράθυρα, τις σκάλες, στα σίδηρα, στα φουρούσια, στις γρίλιες, στους φεγγίτες, στις μάντρες, στις γωνίες, στα πεζοδρόμια, στα καλντερίμια και στους δρόμους.

Θα μπορούσαν ν' αναφερθούν πάμπολλα σημαντικά στοιχεία: Για τα οικοδομικά υλικά που χρησιμοποιούσαν οι συντεχνίες των μαστόρων, όπως ο γκρίζος γρανίτης της Ροδόπης, οι κροκάλες του Κόσυνθου, η ροδίζουσα πέτρα από τα λατομεία της Μάνδρας. Για τους κοσμηματογράφους (ζωγράφους) που αναλάμβαναν την εξωτερική και εσωτερική διακόσμηση των αρχοντικών με κορυφαίο ανάμεσά τους τον **Λευτέρη Κουνή**. Για τους τεχνίτες του ξύλου, τους λιθοξόους και γλύπτες, τους συμπαθείς Τσιγγάνους σιδεράδες από τα χέρια των οποίων έβγαναν οι περίφημες σιδεριές με τις λόγγες και τις έλικες, για τους γανωτζήδες, τους καλαθάδες, τους κοσινιάδες. Για τις περίφημες μοδίπρες της Ξάνθης με τη μακρά και λαμπρή παράδοση στην υψηλή ραπτική της εποχής.

Εξίσου πολλά θα μπορούσαμε ν' αναφέρουμε για τις πολυώρες περιηγήσεις μας με τις συναρπαστικές ξεναγήσεις του **Νίκου Γερμαντζίδα** αλλά και του **Βασίλη Αϊβαλιώτη**, ιδρυτικού και δραστηριότατου μέλους του **Πολιτιστικού Αναπτυξιακού Κέντρου Θράκης (ΠΑΚΕΘΡΑ)** και Λέκτορα της Πολυτεχνικής Σχολής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου. Μαζί τους γνωρίσαμε πληθώρα σημείων της Παλιάς Πόλης. Αναφέρουμε τα πιο αξιοσημείωτα:

Από την συνοικία **Αγ. Γεωργίου - Αγ. Βλασίου** ξεχωρίζουμε: Στον περίβολο του Αγ. Γεωργίου το υψηλής αισθητικής νεοκλασικό **Επιτύμβιο μνήμα** της Ξανθιώτισσας Ευθαλίας. Την κατασκευασμένη από γρανίτη **Είσοδο** του Αγ. Βλασίου. Την σειρά των **"Μιχαλογλείων"**, αρχοντικών τέλους του 19ου αιώνα του βορειοηπειρώτη Ι. Μιχαλογλου. Το **Κονάκι** (Μ. Μπότσαρη 46), κτίσμα του πρώτου μισού του 19ου αιώνα και ιδιοκτησίας Δ. Ξάνθης, από τα σημαντικότερα κτίσματα της πόλης με ιδιωτικό χαμάμι. Το ιδιόρρυθμο **Λυτικότεροπο κτίσμα** στην Ταξιαρχών 12, με εμφανή κόκκινα τούβλα.

Στην συνοικία **Αγίων 12 Αποστόλων** ξεχωρίζουν: Στην γωνία 12 Αποστόλων και Ανδρούτσου η υποδειγματικά αναστηλωμένη **Έδρα** της Ακαδημίας Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης. Στην



Οι όμοιες κατοικίες των αδελφών Αθανάσιου και Παντελή Κουγιουμτζόγλου αποτελούν το ενιαίο οικοδόμημα όπου στεγάζεται το Λαογραφικό Μουσείο της Φιλοπρόδοξης Ένωσης Ξάνης (Φ.Ε.Ξ). Χτίστηκε μεταξύ 1860 και 1862 και τα μορφολογικά του χαρακτηριστικά ανήκουν σε μία μεσοπρώιμη περίοδο του Ευρωπαϊκού Νεοκλασικισμού. Τμήματά εσωτερικής διακόσμησης του αρχοντικού. Στο πίσω μέρος του διακρίνεται το χαμάμ.







Καπνεργατών 1, το **Πολιτιστικό Κέντρο** της πόλης, ιδιοκτησία του Δήμου Ξάνθης.

Στην συνοικία **Ακαθίστου Ύμνου**, είναι ο ομώνυμος ναός, το ωραιότερο **Τριώροφο νεοκλασικό** στην Πυγμαλίωνος Χρηστίδη 36 και στην Χρηστίδη 41 το **Ωραίο σπίτι**, όπου έζησε πολλά χρόνια η Ξανθιώτισσα λογοτέχνης **Κατίνα Βέικου - Σεραμέτη**.

Από τον **Συνοικισμό Καβακίου** αναφέρουμε το **Αρχοντικό** στην Ορφεύς 30 ένα πολύ καλό δείγμα λαϊκής μακεδονικής αρχιτεκτονικής από τα παλαιότερα στην πόλη.

Στον **Συνοικισμό της Μητρόπολης** βρίσκονται πολλά και σημαντικά αξιοθέατα: Στην πλατεία της Μητρόπολης ο **Ναός του Τιμίου Προδρόμου** και το εξαίρετο **Μητροπολιτικό Μέγαρο**, που



**Αεροφωτογραφία της πόλης της Ξάνθης, που την διασχίζει ο Κόσυνθος.** (ΦΩΤ. ΑΡΧΕΙΟ ΑΕΡΟΛΕΣΧΗΣ ΞΑΝΘΗΣ / Ν. ΓΕΡΜΑΝΤΖΙΔΗΣ)

**Μία από τις νέες γέφυρες του Κόσυνθου. Πίσω η αμφιθεατρική συνοικία Σαμακώβ.** (ΦΩΤ. Α. ΚΑΛΑΪΤΖΗ)

χτίστηκε από τον Μητροπολίτη Ξάνθης Ιωακείμ Σγουρό και λειτουργεί από το 1897 ως έδρα της Μητρόπολης Ξάνθης και Περιθεωρίων. Στην οδό Ματσίνη 1 βρίσκεται το επιβλητικό **1ο Δημοτικό Σχολείο** με το πελώριο πεύκο. Χτίστηκε με δωρεά του Μιχαήλ Ματσίνη πριν από το 1890.

Στην οδό Αντίκα 7 βρίσκεται το λαμπρό **Αρχοντικό** των καπνεμπόρων αδελφών **Δημήτρη** και **Παντελή Κουγιουμτζόγλου** χτισμένο το 1860. Αγοράστηκε από την **Φιλοπρόδοξη Ένωση Ξάνθης** (ΦΕΞ) το 1977 και στεγάζει το **Λαογραφικό**

**Μουσείο Ξάνθης**, στο οποίο μας ξεναγεί για πολλή ώρα η **Ισιδώρα**. Στην οδό Ορφεύς και Αντίκα βρίσκεται ένα από τα σημαντικότερα οικοδομήματα της Παλιάς Πόλης. Χτίστηκε στο 1877 από τον καπνέμπορο **Βασίλειο Κουγιουμτζόγλου**. Η εγγονή του Άννα Κουγιουμτζόγλου - Καλούδη, το δώρισε το 1971 στον Δήμο Ξάνθης, ο οποίος στεγάζει εκεί υπηρεσίες του. Στην Ορφεύς 26 σημαντικό είναι το κτίριο που στεγάζει την **Δημοτική Πινακοθήκη**. Με επιβλητική πετρόχτιστη αφιδωπή είσοδο είναι στην Μαυρομηχάλη 6 το **Δημαρχείο της Πόλης** που χτίστηκε το 1870 - 80 από τον Ααρών Μαυρή.

Ένα ωραίο διώροφο στην Φιλίππου και Αντίκα του 19ου αιώνα στεγάζει σήμερα το **Διεθνές Δημοκράτειο Ίδρυμα**. Στην οδό Στάλιον 13 συναντά-

με το **μοναδικό κυκλικό σαχνισί** που είναι και το κομψότερο στην πόλη.

Στις ΝΑ παρυφές της Παλιάς Πόλης, σε μια εκτεταμένη περιοχή, βρίσκεται το Δημοκράτειο Πανεπιστήμιο, προκατασκευασμένα ταμεινένια κτίρια, άχαρης αρχιτεκτονικής, που καμιά δεν έχουν σχέση με την ποικιλόμορφη φυσιογνωμία της Παλιάς Πόλης της Ξάνθης. Στην περιοχή επίσης βρίσκεται το **Κολυμβητήριο**, ο υπαίθριος χώρος όπου κάθε Σάββατο γίνεται το περίφημο **Παζάρι**, καθώς και η λεγόμενη περιοχή **"Παραλία"**, με αραδιασμένες στη σειρά καφετέριες και μπαράκια, στέκια δημοφιλή ιδιαίτερα

στις νεότερες ηλικίες.

Δεν ήταν όμως πάντα έτσι αυτή η περιοχή. Μέχρι το 1913 ο ποταμός Κόσυνθος δεν είχε την ενιαία κοίτη που έχει σήμερα αλλά και μια δευτερεύουσα, που με κυκλική πορεία έβρεχε τις Α παρυφές της πόλης. Ανάμεσα στις δυο κοίτες σχηματιζότο ένα μικρό νησάκι, ο **Καρανάς**, που συνδέετο με δυο γέφυρες με την πόλη. Το 1913 έκλεισε η παρέκκλιση της κοίτης με αποτέλεσμα η νησίδα να ενσωματωθεί στην πόλη και να αποτελέσει σήμερα τη γνωστή περιοχή με το Πανεπιστήμιο,





Για το Ξανθιώτικο Καρναβάλι και τις Θρακικές Λαογραφικές Γιορτές τι να πρωτοπει κανείς. Θα χρειαζόταν ιδιαίτερο αφιέρωμα. Έχοντας ξεπεράσει τα 40 χρόνια ζωής ο θεσμός, προσελκύει κάθε χρόνο αμέτρητα πλήθη ντόπιων και ξένων. Που ζουν, έστω για λίγο, σε μια ατμόσφαιρα κεφούς και ξενοιασιάς, στο υπέροχο περιβάλλον της Παλιάς Πόλης. Μόνον με την προσωπική του

παρουσία μπορεί κάποιος να καταλάβει τι σημαίνει Ξανθιώτικο Καρναβάλι. Προς το παρόν περιοριζόμαστε να αναφέρουμε, ότι η σημασία που είχε ο εορτασμός των Απόκρεω στην Παλιά Ξάνθη, ήδη από τις αρχές του 20ου αιώνα, φαίνεται στις πάμπολλες φωτογραφίες των μεταμφιεσμένων που σώζονται μέχρι σήμερα, γεμάτες με την αθωότητα και την φαντασία μιας άλλης εποχής. Και πάντα αποκορύφωμα είναι το Ξανθιώτικο έθιμο του "Τζάρου" και το κάψιμο του στην γεμάτη από κροκάλες κοίτη του ποταμού Κόσυνδου.

το Κολυμβητήριο και το πάρκο όπου γίνεται το παζάρι. Που στα χρόνια της Οθωμανικής κατοχής γινόταν στην Κεντρική Πλατεία του ρολογιού και μάλιστα κάθε Κυριακή. Στα πρώτα χρόνια της απελευθέρωσης της Ξάνθης από τους Βουλγάρους (1919 - 1920) μεταφέρθηκε στον σημερινό χώρο και άρχισε να γίνεται κάθε Σάββατο. Για την πόλη η μέρα αυτή ήταν σπουδαίο γεγονός. Από το πρωί όλοι οι κεντρικοί δρόμοι γέμιζαν με κόσμο. Απ' όλα τα χωριά συνέρρεαν οι αρχηγοί των οικογενειών, άλλοι για ν' αγοράσουν και άλλοι για να πουλήσουν τα προϊόντα τους. Μαζί τους έφεραν και τα ενήλικα αγόρια τους, αφού οι γυναίκες σπάνια κατέβαιναν στο παζάρι της Ξάνθης. Δεν θα μπορούσαμε να μη ζήσουμε την ατμόσφαιρα του υπεραιώνובιου αυτού θεσμού, που σε γενικές γραμμές δεν διαφέρει και πολύ απ' το παρελθόν. Θα' πρεπε όμως να πάμε εκεί απ' τα χαράματα. Τότε που οι παραγωγοί, οι χωρικοί, οι πραγματευτάδες, κι οι κάθε είδους μεταπράτες στήνουν τους πάγκους τους, με φροντίδα κι επιμέλεια περισσή, για να γίνει ηπραμάτεια τους πιο ελκυστική. Κάποιοι μερακλήδες γυαλίζουν τα μήλα με πανάκι κι ύστερα

τα τοποθετούν το ένα πάνω στο άλλο προσεκτικά, σαν να χτίζουν πυραμίδα. Οι ψαράδες ραντίζουν τα ψάρια με νερό. Ολόφρεσκα είναι αλλά έτσι γίνονται πιο επιθυμητά. Ευωδιές από ρίγανη, μέντα και τσάι του βουνού. Σταφύλια Καβάλας, άφθονα και λαχταριστά, ροζακιά, μοσχάτα, σουλτανίνα. Ελιές ποικίλες από κάθε σημείο της Ελλάδας. Τυριά, κασέρι, χωριάτικα αυγά. Τα ζαρζαβατικά είναι αποθέωση, ολοζώντανα, μόλις βγαλμένα από τη γη. Στα παπούτσια και στα ρούχα πανζουρλισμός. Οι γυναίκες ανακατεύουν εσώρουχα και καλσόν, πάμφθηνα είναι. Γύρω τους οι πωλητές ξελαρρυγίζονται - μάτια - να μην τ' ανοίγουν. Μπουφάν, μπλουζάκια, παντελόνια τζην, φίρμες παγκόσμια γνωστές.

-Είναι γνήσια, μαντάμ, από διάλυση μαγαζιού! Ποιους τους πιστεύει! Όλοι ξέρουν ότι είναι μαϊμούδες, αλλά είναι τόσο φτηνά.

Φωνές, γέλια, πειράγματα, χωρατά. Κανένας δεν κατσουφιάζει, κανένας δεν θυμώνει. Έτσι είναι το παζάρι, ένα κεράτο πανηγύρι, όλα συγχωρούνται. Ένα ευρώ εδώ, τρία ευρώ πιο κάτω, γεμίζουν οι σακούλες κι αδειάζουν τα πορτοφόλια. Μικρό το κακό. Ως το άλλο Σάββατο, έχει ο Θεός.

## Επίλογος

Πέρασε κιόλας στην Ξάνθη μια βδομάδα. Ακούγεται απίστευτο, μα ο χρόνος ήταν λίγος! Κι ας ήταν κάθε μέρα, από νωρίς το πρωί ως αργά το βράδυ, οι ρυθμοί αγχωπικοί. Ήταν τόσα πολλά αυτά που έπρεπε να δούμε, ν' αφουγκραστούμε και να νιώσουμε. Στις πλατείες και στους δρόμους, στα καφενεία και στα στέκια, στα παλαιοπωλεία και στην αγορά, στα βιβλιοπωλεία και στα τελευταία μικρομάγαζα, σε ανηφορικές συνοικίες και γειτονιές που δεν πάνε αυτοκίνητα. Που έπρεπε στην Παλιά Πόλη νάτανε λιγότερα.

Ώρες πρωινές μπροστά σ' έναν ωραίο καφέ, αργότερα στα ζαχαροπλαστεία σοροπιαστά γλυκάκια. Σ' εστιατόρια και ταβέρνες τα μεσημέρια και τα βράδια, με γεύσεις απολαυτικές και ιδιαίτερες.

Τις νύχτες στα μπαράκια, με τη νεολαία και τους φοιτητές, τους λάτρεις του ποτού και του θορύβου, μέσα σε δυνατή μουσική και σύννεφα καπνού. Κάποια χαράματα μπροστά σ' ένα αγχιωπό

πιάτο πατσά, μαζί με τους ξενύχτηδες.

Βαδίσματα ατελείωτα, με χριστιανούς και μουσουλμάνους, όλοι ένας λαός, κοινές για όλους οι προσδοκίες και τα προβλήματα. Εκκλησίες και αρχοντικά, σπιτάκια ταπεινά, βιβλιοθήκες, πινακοθήκες και μουσεία, ιδρύματα και κέντρα παραγωγής πολιτισμού. Κι όμως, ο χρόνος ήταν λίγος! Πάντα κάτι μας ξέφευγε, πάντα κάτι καινούργιο ανακαλύπταμε.

Ένα πρωί περνάμε από το εργαστήρι του ζωγράφου **Σταθόπουλου**, στην Παλιά Πόλη, Ορφέως 17. Θαυμάζουμε τις ακουαρέλες του, την πλαστικότητα των χρωμάτων, την ακρίβεια των σχεδίων, θέματα κυρίως απ' την παλιά πόλη της Ξάνθης.

*-Είστε ευχαριστημένος από την ανταπόκριση του κόσμου; τον ρωτάω. Κουνάει το κεφάλι του.*

*-Κάποτε οι φιλότεχνοι ήταν πολλοί, αγόραζαν πίνακες, μας λέει. Σήμερα άλλαξε ο κόσμος. Νά, μπήκε μια κυρία, είδε έναν πίνακα, της άρεσε. Βλέπει στην κορνίζα τον αριθμό 12. Ήταν ο αριθμός του έργου από τον κατάλογο μιας έκθεσης.*

*-Τυλίξτε μου δυο - τρεις πίνακες, μου λέει. Όταν άκουσε την τιμή, το έβαλε στα πόδια. Πίστετε πως με 40 ευρώ θ' αγόραζε τρεις πίνακες μαζί με την*

**Πλαισιωμένος από τις θαυμάσιες ακουαρέλες του ο Δημήτρης Σταθόπουλος μιλάει για τη δουλειά του και την τέχνη.** (ΦΩΤ. Α. ΚΑΛΑΪΤΖΗ)





κορμίσα. Ίσως να ήταν μια ακραία περίπτωση μα είναι σημεία των καιρών.

Αφήνουμε πίσω μας την Ξάνθη, ξεκινάμε για Καβάλα. Γεμάτοι με εικόνες, χρώματα, γεύσεις, μυραδιές. Ίσως λιγότερο χαλαροί απ' όσο θα πρεπε. Σε μια πόλη που κάθε μέρα διασκεδάζει τη ζωή, με ραθυμία και τέχνη, έτσι αργά όπως ψήνει τον καφέ της.

### Ευχαριστίες

Το ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ ευχαριστεί θερμότατα τους ιδιώτες και φορείς, που με διάφορους τρόπους μας βοήθησαν στο έργο μας και πιο συγκεκριμένα: Την Υπεύθυνη Τουριστικής Προβολής της Νομαρχίας Ξάνθης **Ευτέρπη Στάντσιου**, την Διευθύντρια της Δημοτικής Επιχείρησης Ανάπτυξης Ξάνθης (Δ.Ε.Α.Ξ.) **Αριστέα Δουκίδου - Αλατά**, το Πολιτιστικό Αναπτυξιακό Κέντρο Θράκης (ΠΑΚΕΘΡΑ) και ιδιαίτερα τους **Βασίλη Αϊβαλιώτη** και **Νίκο Κόκκα**, τον Υπεύθυνο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ν. Ξάνθης **Νίκο Γερμαντζίδη**, την Δημοτική Βιβλιοθήκη Ξάνθης, το Λαογραφικό Μουσείο Ξάνθης, τον τέως Νομάρχη Ξάνθης **Κων/νο Θανάπουλο**, τον Αρχιτέκτονα **Δημήτρη Μαυρίδη**, τον Υπεύθυνο Δημ. Σχέσεων του Ιδρύματος Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης **Αντώνη Βαρβατσούλια**, τους **Φίλιππο** και **Γιώργο Μπατζακίδη**, την φίλη **Στέλλα Σπανού**, τον καλό φίλο **Τάσο Αναστασιάδη**, τους πολλούς και εξαιρετους επιχειρηματίες της Ξάνθης που μας τίμησαν με τη συμμετοχή του και τόσους άλλους ακόμη ανθρώπους, που με κάθε τρόπο συνετέλεσαν, ώστε η παραμονή μας στην πόλη της Ξάνθης να αποβεί αποδοτική και ευχάριστη.

Τέλος, ιδιαίτερη μνεία οφειλούμε, στο **Αθλητικό Κέντρο της ομάδας SKODA - ΞΑΝΘΗ** στα Πηγάδια, καθώς και στην Ξενοδοχειακή Μονάδα "**Le Chalet**", που αποτελούν, όχι μόνον ένα πρότυπο αθλητικών εγκαταστάσεων αλλά και έναν τρόπο φηγής από την καθημερινότητα και χιλιάρωσης σε περιβάλλον εξαιρετικού φυσικού κάλλους και επιπέδου.

### Χρήσιμες Πληροφορίες

Νομαρχία : Εταιρεία Τουριστικής Προβολής και Πολιτιστικής Ανάπτυξης Τηλ. 25410 21133  
www.xanthi.gr, www.thraki.gr, www.thrace.gr  
e-mail : netax@mail.gr

Εκκλησιαστικό Μουσείο Ι.Μ.Αρχαγγελιώτισσας Τηλ. 25410 29799

Λαογραφικό Μουσείο ΤΗΛ. 25410 25421

Δημοτική Πινακοθήκη Τηλ 25410 76363

ΠΑΚΕΘΡΑ Τηλ 25410 27518

Αερολέσχη Ξάνθης Τηλ 25410 73374

### Παραπομπές

- (1) Θωμάς Εξάρχου, "Ξάνθη, ματιά στο χτες της πόλης μέσα από φωτογραφίες".
- (2) Κ. Θανάπουλος, "Πορεία αντίθετα".
- (3) Θρακικά Χρονικά, τόμος 35.
- (4) ΦΕΚ 661 Τ.Β / 17.5.1976.
- (5) Θρακικά Χρονικά.
- (6) Δ. Μαυρίδη, "Η Παλιά Πόλη της Ξάνθης φωτογραφημένη σε ταχυδρομικά δελτάκια", "Μαστοριά και μεράκι στην Παλιά Ξάνθη".
- (7) Η λέξη "σαχνισι" είναι Περσική και σημαίνει τον θρόνο του βασιλιά.

### Βιβλιογραφία

- Κ. Δ. Θανάπουλος, "Πορεία αντίθετα", Ξάνθη 2005
- Ε. Αβραμίδου - Κεμαντζή, Β. Αϊβαλιώτη, "ΟΔΟΙ ΚΑΙ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΤΗΣ ΞΑΝΘΗΣ", Δήμος Ξάνθης, Ξάνθης 2003
- Δ. Α. Μαυρίδης, "Μαστοριά και Μεράκι στην παλιά Ξάνθη", εκδ. Δ.Ε.Α.Ξ., ΠΑΚΕΘΡΑ, Ξάνθη 2005
- Α. Α. Μαυρίδης, "Η ΠΑΛΙΑ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΞΑΝΘΗΣ φωτογραφημένη σε ταχυδρομικά δελτάκια", Δήμος Ξάνθης, ΠΑΚΕΘΡΑ, Ξάνθη 2004
- Ε. Κουνή, Β. Αϊβαλιώτη, Σ. Αδαμαντίδου, "Ο Λευτέρης Κουνής και η κοσμηματογραφία στην Ξάνθη", Δ.Ε.Α.Ξ, ΠΑΚΕΘΡΑ, Ξάνθη 2006
- Θ. Εξάρχου, "Τα αρχοντικά της οδού Ελευθ. Βενιζέλου", Δ.Ε.Α.Ξ, Δήμος Ξάνθης, 1999
- Θ. Εξάρχου, "Ξάνθη, Καπνοβιομήχανοι 1918 - 1978", ΠΑΚΕΘΡΑ, Ξάνθη 1999
- ΦΙΛΟΠΡΟΟΔΗ ΕΝΩΣΗ ΞΑΝΘΗΣ 50 ΧΡΟΝΙΑ.
- ΤΟ ΠΑΖΑΡΙ ΤΗΣ ΞΑΝΘΗΣ, εύηχο, πολύτροπο, το φίλάνθρωπο, Δ.Ε.Α.Ξ. - ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΘΡΑΚΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ, Ξάνθη 2002
- Ε. Πεντάζος, "ΞΑΝΘΗ, Το χρονικό της κήρυξης, τα προβλήματα του παραδοσιακού οικισμού και η αντιμετώπισή τους", θρακικά χρονικά, τευχ. 35, 1979.
- ΞΑΝΘΙΩΤΙΚΟ ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ, Σαράντα Χρόνια, Δ.Ε.Α.Ξ. - ΠΑΚΕΘΡΑ, Ξάνθη 2005

## ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΜΑΝΟΣ ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

Από τις **25 Νοεμβρίου** ως τις **10 Δεκεμβρίου** θα πραγματοποιηθεί στην Ξάνθη το **Φεστιβάλ "Μάνος Χατζιδάκις"**. Πρόκειται για τη δεύτερη διοργάνωση του θεσμού με τη νέα διευρυμένη και εξελιγμένη του μορφή, αφού συμπλήρωσε τα πρώτα του δέκα χρόνια ως "Χατζιδάκειο φεστιβάλ". Η νέα αυτή φάση του θεσμού σχεδιάστηκε με βάση την προσωπικότητα και την πνευματική παρακαταθήκη του Μάνου Χατζιδάκι, το διαπολιτισμικό χαρακτήρα της πόλης και τον ίδιο το μύθο της γενέτειρας του συνθέτη. Η διοργάνωση, που γίνεται από κοινού από τη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών του Δήμου και από τη Δημιουργική Ομάδα Media dell' Arte, φιλοδοξεί να συσπειρώσει και να προβάλλει τη νέα αξιολογη ελληνική μουσική παραγωγή μέσα από ένα πλέγμα εκδηλώσεων υποστηριζόμενο από γνωστούς αλλά και νέους καλλιτέχνες.

Το φετινό πρόγραμμα θα ανακοινωθεί στις αρχές Νοεμβρίου στην ιστοσελίδα [www.mediadellarte.gr](http://www.mediadellarte.gr).  
Πληροφορίες: 210 9969493.



**MOTEL NATASSA**  
Πολυτέλειο, άνεση και άριστο service  
είναι τα τρία στοιχεία που μας χαρακτηρίζουν  
1 ο κλμ. Εθνικής Οδού Ξάνθης - Καβάλας 67100 Ξάνθη  
Τηλ. 25410 21 521 -5, Fax 25410 21 525  
[www.hotelnatassa.gr](http://www.hotelnatassa.gr) e-mail : [natanast@otenet.gr](mailto:natanast@otenet.gr)

### Εκδρομές περιπέτειας στον Νομό της Ξάνθης



Η Βάση Δραστηριοτήτων στη Σταυρούπολη είναι χώρος 8 στρεμ. 50-100 μ. από το Νέστο. Ο επισκέπτης θα βρει χώρο συγκέντρωσης - ενημέρωσης, αποδυτήρια και πλήρη εξοπλισμό για Canoe-Kayak, Rafting, ποδήλατο βουνού, στίβο περιπέτειας, τοξοβολία και paintball.

**Τρόπος ζωής**

**VISTONIS TRAVEL** Γεωρ. Μιλτιάδη 7 Ξάνθη  
Τηλ. 25410 23047, 21084,  
Έδρα δραστηριοτήτων: Σταυρούπολη κιν. 6948 206206





φέρνουμε τη φύση κοντά σας

**365** μέρες το χρόνο, οι **5** βάσεις μας αποτελούν σημεία εκκίνησης για αξέχαστες εμπειρίες στην Ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη. Οι **27** ειδικευμένοι οδηγοί μας εφοδιασμένοι με ολοκαίνουργιο εξοπλισμό, σας ξεναγούν με ασφάλεια μέσα από μοναδικές διαδρομές για κανό, rafting, ποδήλατο βουνού, πεζοπορία, off road 4X4. Αγγίξτε μαζί μας την απρόσμενη ομορφιά της Ελληνικής υπαίθρου. Διαλέξτε ανάλογα με την εποχή και τις προτιμήσεις σας ένα από τα προγράμματά μας ή επικοινωνήστε μαζί μας για να φτιάξουμε ένα στα μέτρα σας.

# Hotel Αγριάνη



Το Ξενοδοχείο «Αγριάνη» σε συνεργασία με τη «RIVERLAND» δίνει τη δυνατότητα στους επισκέπτες να ζήσουν μοναδικές στιγμές κάνοντας τοξοβολία, canoe-cayak, canyoning, rafting, rappel, flying fox, ποδηλάτο βουνού, trekking και διαδρομές με αυτοκίνητα 4x4. Απολαύστε άνετη διαμονή σ' ένα καταπράσινο περιβάλλον, 4 χλμ από το κέντρο της Ξάνθης.

18 δωμάτια  
(2 με υδρομασάζ)  
WC-μπάνιο  
TV, τηλεφωνο  
ψυγείο  
καφε - μπαρ  
υπαίθριο αναψυκτήριο  
parking  
ιππασία

4ο χλμ. Επαρχιακής οδού Ξάνθης - Σταυρούπολης, τηλ / fax 25410 83777  
[www.agriani-hotel.gr](http://www.agriani-hotel.gr) e-mail : [agriani@otenet.gr](mailto:agriani@otenet.gr)



# ELENA HOTEL

Ένα ζεστό και φιλικό ξενοδοχείο πόλης. Βρίσκεται δίπλα στο ποτάμι και σε απόσταση περιπάτου από την Παλιά Πόλη με τα αξιοθέατά της.

Τα 45 του δωμάτια διαθέτουν κλιματισμό, δορυφορική TV, τηλέφωνο και room service. Στη διάθεσή σας το bar και η αίθουσα συνεδρίων με χωρητικότητα 50 θέσεων.

Στο πολυτελές εστιατόριο «Δρυάδες» ετοιμάζουμε για εσάς ελληνικές και διεθνείς σπεσιαλιτέ.

Α. Στρατού 2, 67100 Ξάνθη

Τηλ. 25410 63901-5 fax 25410 63906

elenahotel@internet.gr

www.elenahotel.gr



## ΞΑΝΘΟΙΠΕΙΟΝ HOTEL

Το ξενοδοχείο λειτουργεί από το 1982 και είναι το τελευταίο κτίριο που ζωγραφίστηκε από το γνωστό Ξανθιώτη ζωγράφο Κουνή.

**Ξενοδοχείο πόλης**, μόλις 350 μέτρα από την πλατεία (5 λεπτά με τα πόδια), έχει τη δυνατότητα να φιλοξενήσει εμπορικούς επισκέπτες αλλά και τους τουρίστες. Υπάρχει αίθουσα πρωινού ενώ το ξενοδοχείο ανακαινίζεται και σε λίγο καιρό θα έχει ολοκληρώσει το νέο του πρόσωπο, διατηρώντας όμως την ξεχωριστή του προσωπικότητα.

28ης Οκτωβρίου 212, Ξάνθη  
Τηλ. 25410 77061-5, Fax 25410 77076

53 δωμάτια- 101 κλίνες  
Τηλέφωνο, Κλιματισμό  
Τηλεόραση, Mini bar στα δωμάτια  
Bar - Καφετερία, Parking



Το **Porto Vistonis** είναι ένα συγκρότημα επιπλωμένων μονόχωρων και δίχωρων studios, νεόκτιστο, παραδοσιακό με όλες τις ανέσεις, δωμάτια με μπάνιο, κουζίνα, σαλόνι με T.V, DVD και υπαίθριο μπάρμπεκιου στο χώρο του κήπου. Όλα τα δωμάτια είναι κλιματιζόμενα. Το ξενοδοχείο διαθέτει αίθουσα πολλαπλών χρήσεων δυναμικότητας 120 στόμων κατάλληλη για συνέδρια. Στο συγκρότημα επίσης, λειτουργούν 3 πισίνες με θαλασσινό νερό.

Το **Porto Vistonis** αποτελεί μια οικοτουριστική μονάδα υπόδειγμα για την περιοχή και βάση για ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων. Ο επισκέπτης θα έχει δυνατότητα επιλογής από μια μεγάλη σειρά δραστηριοτήτων.

Η αρχιτεκτονική των κτιρίων είναι άμεσα προσαρμοσμένη στο περιβάλλον. Έχει σχεδιαστεί ώστε να δένει αρμονικά με την αδόμητη περιοχή που προστατεύεται από τη συνθήκη RAMSAR και τη θάλασσα που απλώνεται λίγα μέτρα μπροστά του.

Το **Porto Vistonis** παρέχει και υπηρεσίες περιήγησης στα οικοσυστήματα της περιοχής,

Πόρτο Λάγος - Ξάνθη

Τηλ. 2541096630

Fax 25410 96060

porto\_vistonis@xan.forthnet.gr

www.portovistonis.gr



hotel

PortoVistonis







# Φάρμα Γεωργαντζή

ARABIAN STUD

Σε μια πανέμορφη τοποθεσία **40 στρεμμάτων** με βασικά στοιχεία την αγάπη για το **άλογο** δημιουργήσαμε τις δικές μας εγκαταστάσεις ευρωπαϊκών προδιαγραφών που σέβονται και εναρμονίζονται με το φυσικό περιβάλλον. Σκοπός μας να μοιραστούμε μαζί σας τη χαρά που προσφέρουν αυτά τα ξεχωριστά, υπερήφανα και όμορφα ζώα, τα άλογα αλλά και την γαλήνη και αρμονία της φύσης.

Η **Φάρμα Γεωργαντζή** είναι ένα ανοιχτό και επισκέψιμο αγρόκτημα όπου ο επισκέπτης μπορεί να ζήσει μοναδικές εμπειρίες. Μέσα στη φάρμα μπορεί να δει τις καθημερινές ασχολίες όπως τάισμα, καθαριότητα, περιποίηση των αλόγων, ξυστρί, βούρτσισμα, πετάλωμα, εκπαίδευση κλπ.

Αυτή την στιγμή η φάρμα αριθμεί συνολικά **50 άλογα** μαζί με τα πουλαράκια. Στη φάρμα υπάρχουν δύο συγκροτήματα στάβλων οι οποίοι είναι ανοιχτοί προς τους επισκέπτες. Στον πρώτο στάβλο είναι το ιπποφορβείο. Στο δεύτερο στάβλο, που είναι σε τύπο American barn στεγάζεται ο Ιππικός Όμιλος, οι επιβήτορες της φάρμας καθώς και τα άλογα του ομίλου.

Στην φάρμα μπορείτε να κάνετε **βόλτες με άλογα και άμαξα**. **Μαθήματα ιππασίας από έμπειρους εκπαιδευτές σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους.**

**Παιδότοπος.** Στον ίδιο χώρο λειτουργεί ένα όμορφο αναψυκτήριο όπου οι επισκέπτες μπορούν να απολαύσουν την παραμονή τους στην φάρμα.

**Ειδικές τιμές για τα σχολεία.**

**μοιραστείτε μαζί σας τη χαρά που προσφέρουν τα άλογα...**

Γκίωνα Ξάνθης κιν. 6944 747609  
www.arabianstud.gr  
info@arabianstud.gr



# Ο γευστικός κόσμος της Ξάνθης

ΠΟΛΥΧΡΩΜΟΣ & ΠΟΛΥΓΕΥΣΤΟΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ : ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΖΕΥΓΟΥΛΑΣ

Πολύχρωμος και πολύγευστος λοιπόν ο κόσμος του φαγητού της Ξάνθης καθορίζεται από 3 παράγοντες:

**A)** την Πομάκιικη μειονότητα και τους Έλληνες Μουσουλμάνους, που συντηρούν γεύσεις της Ανατολής, αλλά και επιρροές απ' τη γειτονική Βουλγαρία,  
**B)** τη μεγάλη παράδοση της καπνοβιομηχανίας που έθρεψε μια πλούσια και πολυταξιδεμένη τάξη καπνεμπόρων και πλούσιων αστών που ευνόησαν πιάτα αστικής κουζίνας και εισαγωγή υλικών τόσο από τη Δύση όσο κι απ' την Ανατολή και  
**Γ)** την άφιξη τα τελευταία χρόνια ενός μεγάλου αριθμού προσφύγων, απ' τις χώρες της πρώην Σοβ. Ένωσης με Ποντιακή κατά βάση καταγωγή.

Έτσι λοιπόν στο Νομό της Ξάνθης επικρατούν τα θερμαντικά υλικά και τροφές, όπως το **βούτυρο** και το **κρέας**, όπως



και στην υπόλοιπη εξάλλου βόρεια Ελλάδα, λόγω κλίματος.

Στα πομάκιικα χωριά θα γευτούμε **πατένικ** (πατατόπιτα), **παρένκα** (πατατορουζόπιτα), **κρεατόπιτα**, **καλαμποκόψωμο** (πίτενα Λέμπα), **κρέας με λάχανο**, **καβουρμάδες** και **πρασόπιτα** και θα γλυκαθούμε με **ψητή κολοκύθα** (Ισπέκνα Τίκβα) και ποτά από ξερά φρούτα.

Στην κεντρική κουζίνα της Ξάνθης, παρελαύνουν πιάτα με πρωταγωνιστή το κρέας, πολλά απ' τα οποία είναι πανελληνίας αποδο-

χής όπως οι **τσιγερσοαρμάδες**, ο **παστουρμάς**, τα **λουκάνικα**, ο **καβουρμάς με χοιρινό** αλλά και **πρόβειο κρέας**, αλλά και μια σειρά φαγητά τουρκογενή όπως ο **γιαμπουρμός**, το **κεμπάπ**, το **γιαουρτλού**, το **μπουγιουρντί** συνοδεύει τοπικών **γιουφκάδων** ή **πληγουριού**.

Ενδιαφέρον στοιχείο στην Ξανθιώτικη γαστρονομία αποτελεί η ζαχαροπλαστική της. Πέρα απ' τους **μπακλαβάδες**, τα **κανταΐφια**, και τα **σαραγλί**, ο







κοσμοπολιτισμός των καπνεμπόρων, δεν έχτισε μόνο τα περίτεχνα νεοκλασσικά της Παλιάς Πόλης, αλλά μετέφερε και τη γεύση των Ευρωπαϊκών γλυκών, όπως τις ονομαστές **καριόκες**,

τα **νουγκά**, τα **μαπατόν σαλέ**.

Αλλά και τα **ψάρια** έχουν τη θέση τους στο τραπέζι. Το Πόρτο Λάγος στα σύνορα του Νομού προμηθεύει με **κεφαλόπουλα**, **λίγδες**, **κοκάλια** και **μαρμπούνια**, κι ένα απ' τα παλιά αγαπημένα κυριακάτικα πιάτα της Ξανθιώτικης οικογένειας, την ψητή **παλαμίδα στο κεραμίδι**. Μπορείτε επίσης να επισκεφθείτε τους δύο οινοπαραγωγούς της περιοχής. Τον **αμπελώνα** του **Σγουρίδη** μετά από τηλε-

φωνική συνεννόηση με τον κ. Ναπολέοντα Σγουρίδη. (Τηλ. **6973 690003**). Ο αμπελώνας βρίσκεται στο Αγρόκτημα ΜΑΝΔΡΑ στα Άβδηρα 20 χιλ από την πόλη της Ξάνθης. ([www.ktima-s.gr](http://www.ktima-s.gr)) Το οινοποιείο του **Βουρβουκέλη** που απέχει 20 χιλ από την πόλη της Ξάνθης, στην είσοδο των Αβδήρων δίπλα στην επαρχιακή οδό. (Τηλ. **25410 51580, 51931**, [www.domaine-vourvoukeli.gr](http://www.domaine-vourvoukeli.gr))



**Η νέα Ελλάδα**  
ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΕΙΟ

Οικογενειακή επιχείρηση που εδρεύει από το 1800. Τα 12 είδη σιροπιαστών γλυκών και τα 5 είδη γάλακτοκομικών, όλα φτιαγμένα με αγνά υλικά άριστης ποιότητας, μεράκι και παραδοσιακές συνταγές, επιβάλλουν την επίσκεψη στην «ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ».



Βασ. Κωνσταντίνου 3, κοντά στην κεντρική πλατεία της πόλης  
Τηλ. **25410 21095, Ξάνθη**

ΑΡΤΟΠΟΙΣΙΟ - ΚΑΦΕ  
ΨΩΜΙ & ΣΟΚΟΛΑΤΑ

Στο δυσόροφο αρχοντικό, 150 χρόνια πριν στεγαζόταν το χαρέμι του σουλτάνου. Αργότερα το κτίριο έγινε χωριάτικος φούρνος, ο μοναδικός στη Β. Ελλάδα με δυο εισόδους. Σήμερα σερβίρουμε η καλύτερη σοκολάτα που ήπιατε ποτέ, με συνοδεία βουτηγμάτων από το μπουφέ μας, που προσφέρονται δωρεάν όλη μέρα. Τα βράδυ σερβίρετε ποτά και κραά εδέσματα με συνοδεία απαλής μουσικής.

Παλιά Πόλη, Ξάνθη  
Χασιρτζόγλου 2 (στο δρόμο για το δημαρχείο)  
Τηλ. **25410 75366**



# ΚΤΗΜΑ ΣΓΟΥΡΙΔΗ

Εξαιρετικός οίνος παραγόμενος από εκλεκτές ελληνικές και ξενικές ποικιλίες αμπέλου, με το κάδι της θαλάσσιας αύρας και το μεράκι της οικογένειας Σγουριδίη.

Οι οικογενειακοί αμπελώνες εκτείνονται στους λόφους της περιοχής Αβδήρων, στα παράλια της Θράκης, πλάι στη λιμνοθάλασσα του Λάγους, περιοχή που κατά την αρχαιότητα φημιζόταν για την ποιότητα των οίνων της. Στην ετικέτα απεικονίζεται ένας Θράκας πελταστής κραδαίνοντας την ασπίδα και το δόρυ του.

(Λεπτομέρεια από ερυθρόμορφο αγγείο Βρετανικό Μουσείο).



## ΚΤΗΜΑ ΣΓΟΥΡΙΔΗ ΕΠΕ

ΑΓ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ 56 67100 ΞΑΝΘΗ  
ΤΗΛ. 25410 28340 FAX. 25410 84340 ΚΙΝ 6973 690003  
www.ktima-s.gr e-mail : info@ktima-s.gr







## ΚΤΗΜΑ ΒΟΥΡΒΟΥΚΕΛΗ



Το 1999, η οικογένεια του Νίκου και της Φλώρας Βουρβουκέλη, με όραμα την αναβίωση του φημισμένου αμπελώνα των Αβδήρων, φύτεψαν 75 στρέμματα στους εύφορους λόφους της περιοχής με γηγενείς και ξένες ποικιλίες σταφυλιών.

Οι αμπελώνες καλλιεργούνται σύμφωνα με τους κανόνες της βιολογικής γεωργίας. Το ιδιαίτερο κλίμα της περιοχής, το δροσερό καλοκαίρι με τους νότιους ανέμους και τις ελαστές βροχές, ευνοεί τη βιολογική καλλιέργεια. Το ονομασία της οικογένειας Βουρβουκέλη βρίσκεται στην είσοδο των Αβδήρων δίπλα στην επαρχιακή οδό, σε απόσταση είκοσι χιλιομέτρων από



την πόλη της Ξάνθης. Διαθέτει χώρο υποδοχής επισκεπτών, αίθουσα γευσιγνωσίας καθώς και αίθουσα εκδηλώσεων. Ο επισκέπτης έχει την δυνατότητα να γνωρίσει την διαδικασία παραγωγής του κρασιού με

ξενάγηση στον αμπελώνα γύρω από το ονομασία, το χώρο των δεξαμενών, το κελάρι των βαρελιών, καθώς και το χώρο παλαιώσης των φιαλών.



Αβήρο Ξάνθης - Θράκη Τ.Κ. 67061. Τ: 25410 51580, 25410 51931, F: 25410 51937. email: info@domaine-vourvoukeli.gr - www.domaine-vourvoukeli.gr

2540 90 1974  
 Γαυδίση

restaurant - brasserie

1ο κιλ Ξάνθης - σταυρούπολης  
 Τηλ. 25410 23627





Απαλά χρώματα, παραδοσιακό ξύλο και πέτρα, ξυλόγλυπτα έπιπλα και πολυτελή φωτιστικά που θυμίζουν παλιό αρχοντικό. ... Στοιχεία που προδίδουν το μεράκι και το γούστο του ιδιοκτήτη. Η αίθουσα μας, χωρητικότητας μέχρι και 280 στόμων, καλύπτει τις ανάγκες σας για κοινωνικές εκδηλώσεις και επαγγελματικά γεύματα, ενώ την άνοιξη και τους καλοκαιρινούς μήνες απαλαμβάνεται τη δροσιά στα κιάσκια, στον καταπράσινο κήπο μας. Η κουζίνα μας... μια πανδαισία γεύσης και αρωμάτων... Οι συνταγές μας βασίζονται σε αγνά υλικά που καλλιεργούνται στο δικό μας θερμοκήπιο και λαχανόκηπο έκτασης 6ξή στρεμμάτων, που βρίσκεται πίσω από το ΚΤΗΜΑ. Έτσι, σας προσφέρουμε πάντα ολόφρεσκα λαχανικά λίγο μετά τη συγκομιδή τους. Η τεράστια παικαλία μας από θαλασσινούς μεζέδες και ψάρια θα σας μείνει αξεχάστη, ενώ το αποκορύφωμα γεύσης βρίσκεται στα κρεατικά μας που ψήνονται στα κάρβουνα και στο φούρνο. Το ΚΤΗΜΑ, συνδυάζοντας το μεράκι και τη γνώση, καταφέρνει να κατακτήσει κάθε επισκέπτη από την πρώτη στιγμή.



ταβέρνα  
**το κτήμα**

4<sup>ο</sup> χλμ Ξάνθης - Κομοτηνής, Τηλ. 25410 21010  
www.toktima.gr, toktima@toktima.gr




**Ταβέρνα  
Τα Φαναράκια**




Με ιστορία που χρονολογείται από το 1948 και το ζυθοποιείο «Θεσσαλία», σε έναν πανέμορφο, πλήρως ανακαινισμένο χώρο, ο οποίος συνδυάζει την πέτρα με το ξύλο και την παραδοσιακή κουζίνα με το μεράκι του μάγειρα. «Τα Φαναράκια» και το πολυμερές προσωπικό τους, υπόσχονται να σας χαρίσουν υπέροχες στιγμές και μοναδικά γαστρονομικά ταξίδια... Τόσο στον εσωτερικό του χώρου το χειμώνα, όσο και στον κήπο του τις ανοιξιάτικες μέρες, γεύσεις ερχοσμένες αλλά και νέες, σας περιμένουν να σας ξεναγήσουν σε ένα κόσμο απόλαυσης...

Γ. Σταύρου 14, Ξάνθη, πεζόδρομος Εθνικής Τράπεζας, Τηλ. 25410 73606  
info@fanarakia.gr, www.fanarakia.gr





## ταβέρνα ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ

Το Πέρασμα λειτουργεί εδώ και 10 χρόνια και βρίσκεται μπροστά στην πλατεία Μεγάλου Αλεξάνδρου. Η αίθουσα αποτελείται από δύο χώρους (ισόγειο και επάνω όροφος) και είναι χωρητικότητας 200 ατόμων. Η μεγάλη ποικιλία ουζομεζέδων, τα θαλασσινά, τα κρεατικά, η μεγάλη γκάμα της κάβας -που αποτελείται τόσο από ντόπια όσο και από όλη την υπόλοιπη Ελλάδα κρισιά και τσίπουρα-, σε συνδυασμό με τις φθηνές τιμές, κατατάσσουν το Πέρασμα στις πρώτες επιλογές των κατοίκων της Ξάνθης και όχι μόνο.

Την κουζίνα επιμελείται προσωπικά ο Νίκος (ο ένας εκ των ιδιοκτητών), ο οποίος φροντίζει ώστε να μη λείπουν καθημερινά τα ψητά της σούβλας, της ώρας, καθώς και πολλά μαγειρευτά φαγητά όπως γουρουνόπουλο φούρνου, τζιγερσαρμάς, κλέφτικο Πέρασμα, κίτσκι, αρνάκι φούρνου κ.λ.π.

**Η ταβέρνα λειτουργεί κάθε μέρα και είναι ανοιχτά από το πρωί.**

Ταβέρνα ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ  
μπροστά στο πάρκο  
της πλατείας  
Μεγάλου Αλεξάνδρου  
Ικονίου & Λυκούργου  
Θράκος, Ξάνθη  
Τηλ. 25410 78014, 22141

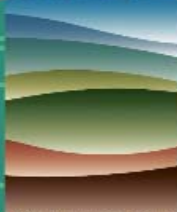


Το Πέρασμα ..... στον κόσμο των γεύσεων...





**Βόσ  
πορος**



...και της θάλασσας

Η γεύση ταξίδεψε πολύ και τώρα ανακαλύπτει την αληθινή της πατρίδα. Λέγεται ΒΟΣΠΟΡΟΣ και είναι μια εμπειρία μοναδική στην απόλαυση του φαγητού. Βασιλιάς των νερών του, το ψάρι. Ολόφρεσκο πάντα, μαγειρεμένο για να κατακτήσει ακόμη και τους πιο ταξιδεμένους ουρανόσκου. Το συνοδεύει μια θάλασσα από μεζέδες κάθε είδους που διαλέχθηκαν συνταγή-συνταγή. Συνοδέψτε τους με κρασί από μία μελετημένη κόβα ή με αύζο, τσίπουρο και άλλα εκλεκτά αποστάγματα. Στο ΒΟΣΠΟΡΟ ευδοκούν υπέρσχα και οι γεύσεις της στεριάς. Ντόπια διαλεκτά κρεατικά, πρωτότυπες μακαρονάδες, ζεστά και κρύα ορεκτικά, σαλάτες και τυριά απ' όλη την Ελλάδα. Φτιαγμένα με σπιτικές συνταγές που ξεχωρίζουν στο ελληνικό τραπέζι, αλλά και με έμπνευση από τις πιο νόστιμες γειτονιές της Μεσογείου.

Ανοιχτά μεσημέρι- βράδυ.

**ΒΟΣΠΟΡΟΣ. Γεύσεις της στεριάς και της θάλασσας.**  
50 χιλιόμετρο Ξάνθης-Πόρτο Λάγος,  
Τηλ. & Fax : 25410/83.097  
[www.vosporos.gr](http://www.vosporos.gr), e-mail: [vosporos@acn.gr](mailto:vosporos@acn.gr)

Γεύσεις της στεριάς ...



**Βασ. Κωνσταντίνου 108, Παλιά Πόλη  
(πλατεία Αντίκα) Τηλ. 25410/28.810**

**ΒΥΖΑΝΤΙΟ**  
Παραδοσιακό Ζαχαροπλαστικό Ξάνθης





## ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ Ο ΚΗΠΟΣ

Ένας χώρος και λειτουργεί εδώ κι έναν αιώνα ως χώρος εστίασης αναπηχής διασκέδασης. Μια μεγάλη προσπάθεια, είχε σαν αποτέλεσμα την ανάδειξη αυτού του καταπληκτικού χώρου, με σεβασμό και με την εμπειρία τριών γενιών στον τομέα της εστίασης, ακολουθώντας πιστά την παράδοση και παρακολουθώντας ταυτόχρονα τις σύγχρονες τάσεις της εποχής. Το κατάστημα διαθέτοντας μεγάλη χωρητικότητα στο σαλόνι του το χειμώνα και κυλά περισσότερο στον υπέροχο κήπο του το καλοκαίρι, είναι ιδανικό τόσο για προσωπικές στιγμές, όσο και για κοινωνικές εκδηλώσεις.



Βασιλίσσης Σοφίας (τέρμα) Ξάνθη  
Τηλ. 25410 69018



  
ταβέρνα  
"Ερωδιός"

Αγ. Αθανασίου 2, Ξάνθη  
Τηλ. 25410 66379, 74806  
[www.erodios.com.gr](http://www.erodios.com.gr)

ΑΝΟΙΧΤΑ ΜΕΣΗΜΕΡΙ - ΒΡΑΔΙ

Ο χώρος... διατηρητέο κτίριο του 1920, φτιαγμένο με μεράκι, μπορεί να εντυπωσιάσει και τους πιο απαιτητικούς θαυμαστές της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, στην Παλιά πόλη της Ξάνθης.

Το περιβάλλον... φιλόξενο, σε δύο ορόφους, χωρητικότητας 150 ατόμων και το servis άμωγο. Τους καλοκαιρινούς μήνες λειτουργεί η καταπράσινη αυλή του σπιτιού που χρονολογείτε το 1824.

Παραδοσιακά πιάτα όπως: σουζομεζέδες, αμπελόφυλλα Ερωδιός, σουτζουκάκια σμυρνάικα, χοιρινό με δαμάσκηνα, φρεσκοτάτα θαλασσινά και ντόπια κρέατα, συνοδεύονται από απίστευτη ποικιλία κρασιών φρέσκα και μεγάλης παλαιώσης, από όλη την Ελλάδα. Και βέβαια... δεν θα πρέπει κανείς να φύγει χωρίς να δοκιμάσει τα γλυκά και ειδικά την υπέροχη καρυδόπιτα.



all day  
Cafe RESTAURANT  
ΙΑΙΟΝ ΓΕΥΣΕΙΣ  
feel better  
TASTE

Ιδίων Γεύσεις

Γιάννης Χιώτης

Βασ. Σοφίας 25 - Ξάνθη  
(Γήπεδο Α.Ο.Ξ.)  
Τηλ. 25410 84655 Κιν. 6937 320582

loung e cafe

Στοά Αβέρωφ 1  
67100, Ξάνθη  
τηλ. 25410 73260

music Bar  
**Ano** after 11 years, after **kato**  
Το μπαράκι της Παλιάς Πόλης

Ano kato Live  
**1995 - 2006**

Eddy Clearwater + Big Time Sarah  
+ Lucille and the Missisipi Bleues Band +  
Louisiana Red + Johnny Nicolas + Blues Wire  
+ Alkinoos Ioannidis + Nic Gravenites +  
Dimitris Poulidakos + Lakis Papadopoulos +  
Vagelis Germanos + Haig Yazdjian + Nic and  
the Backbone + Nikos Portokaloglou + Makis  
Ablianitis + Loudovikos ton Anogion + Kostas  
Maginas + Theo Kapilidis + Aroma Caribe +  
George Gakis and the Trablemakers + Dethra  
Faar and Johnny Rayls + Human Touch +  
Kashmir + Nasa Funk + Humpty Dumpty +  
Anikti Thalassa + Long Live + Nor Camy +  
Oxygen + The janabets + Nic and the  
Backbone + Trio de Janeiro + Bob Brozman...

Παλαιολόγου 13 Παλιά Πόλη - ΞΑΝΘΗ 67100 + Τηλ. 25410 27824 + info@anokato.eu + www.anokato.eu





Ιδρύθηκε το 1926 και είναι το ζαχαροπλαστέιο που έκανε γνωστή την Ξάνθη για τα γλυκά της. Το ζαχαροπλαστέιο φημίζεται για την καριόικα, το σαραγλί, το νουγκάτ, τους κουραμπιέδες, τ' αμυγδαλωτά και πλήθος άλλων σιροπιαστών και σοκολατένιων γλυκισμάτων.

Κύριο μέλημά μας είναι η ποιότητα των πρώτων υλών και η χρήση παραδοσιακών μεθόδων παραγωγής. Με την 80ετή παρουσία μας στην πόλη της Ξάνθης θεωρούμαστε ο καλύτερος πρεσβευτής του είδους στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό.

28ης ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 186 ΞΑΝΘΗ ΤΗΛ. 25410 22677

1926  
ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΕΙΟ  
ΠΑΠΑΠΑΡΑΣΚΕΥΑ  
ΤΗΛ. 25410 22677  
ΞΑΝΘΗ

16 χρόνια  
*Fresh co*  
παράδοση

Όλα από τα χέρια μας...

Η εταιρία μας Τ. Χατζημεσή & ΣΙΑ Ο.Ε. με τον διακριτικό τίτλο Fresh co ιδρύθηκε το 1990 και παρασκευάζει **Πολιτικά Παραδοσιακά Γλυκά Ξάνθης**: Καριόικα, Νουγκά, Πουράκι, Ανώμαλο, Κουραμπιέ, Σιροπιαστά Ανατολής όπως: Σαραγλί, Μπακλαβά, Σεκέρ Παρέ Ταούκ Γιουζού, Καζάν Ντι Πι, και Σαραγλίκια σε διάφορες γεύσεις.

Τ. Χατζημεσή & ΣΙΑ Ο.Ε., Τηλ.: 25410/26028, 74804, 83661, Fax: 25410/83661  
e-mail: figli@acn.gr



παραδοσιακά γλυκά



"μοντέρνα" γλυκά



συσκευασίες δώρων



45 ΧΡΟΝΙΑ  
ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

Με εμπειρία που χρονολογείται από το 1961, συνεχίζει την παράδοση στα γλυκά η 3η γενιά της οικογένειας Τζούκα. Παστάκια, βουτήγματα, παραδοσιακή καριόκα Ξάνθης και άλλα σοκολατοειδή, σαραγλί, τούρτες γάμων, παστάκια για βαπτίσεις κλπ. **είναι αξεπέραστα...** Σπescιαλιτέ.... Φυσικά η καριόκα, το σαραγλί, το ροδίσι...

**2 καταστήματα στην Ξάνθη...**

- 1 Ανδρέου Δημητρίου 25, Ξάνθη, Τηλ. 25410 28181, Fax 25410 72244
- 2 Μιχαήλ Βόγδου 6, Ξάνθη, Τηλ. 25410 65651 tzoukasb@yahoo.gr